

Euskararen Plan Estrategikoa 2018-2022 BERGARA

Bergarako Udalbatzak
2018ko abenduaren 17an onartua

Aurkibidea

1.- SARRERA.	3
1.1.- Euskararen normalkuntza, Bergarako udalaren konpromisoa	4
2.- TXOSTENA LANTZEKO PROZESUA	5
3. EGOERAREN DIAGNOSIA: AURREKO PLANAREN BALORAZIOA ETA HURRENGORAKO PROPOSAMENAK	
3.1.- Datu soziolinguistiko nagusien laburpena.....	6
3.2.- Lehentasunak finkatzeko oinarritzko irizpideak	8
3.3. 2013-17 planaren balorazio laburra	10
4.- PLAN ESTRATEGIKOA 2018-2022. HELBURUAK ETA EKINTZAK.	
4.1.- Planaren helburu nagusia.....	13
4.2.- Planaren diseinuan eta kudeaketan aintzat hartzeko irizpide orokorrak.	13
4.3.- Atalaren antolaketaren gaineko azalpena	15
4.5.- Helburuak eta ekintzak esparruz esparru.....	17
- 0. Kudeaketa gaiak eta programa orokorrak	18
- 1. Familia bidezko transmisioa.....	22
- 2. Irakaskuntza.....	26
- 3. Euskalduntzea eta euskaraz trebatzea.....	30
- 4. Administrazioa.....	36
- 5. Arlo sozioekonomikoa: merkataritza, lan-mundua	37
- 6.- Arlo soziokulturala: kirola, aisia, kultura.	43
- 7. Corpus lanketa: onomastika, euskalkia.....	49
- 8. Hedabideak eta IKTak (Informazioaren eta komunikazioaren teknologiak)	52
5.- EGITURA ETA ERAGILEAK	54
5.1.- Udal edo herri mailako organo orokorrak.....	54
5.2.- Sektorekako herriko koordinazio-guneak.....	54
5.3.- Herriz gaindiko koordinazio-guneak.....	55
6.- ERANSKINA, EGOERA SOZIOLINGUISTIKOAREN AZTERKETA	56

1.- Sarrera

2003an onartu zuen Bergarako Udalak Euskara Biziberritzeko lehenengo Plan Estrategikoa, 2003-2007 eperakoa. Harrez geroztik lau-bost urtero diseinatu izan dira planak; azkena 2013-17 tarterakoa.

Berez, Udalek bi plan onartu ohi dituzte hizkuntza normalkuntzaren arloan, biak ere Eusko Jaurlaritzak onartutako planetan oinarria dutenak:

- Udaleko Erabilera Plana. Udal administrazioarako hizkuntza politika finkatzen da dokumentu horretan. 2012an onartu zuen Udalak 2017ra bitarteko plana eta aurten berrituko da.
- Udalerrira begirako plan estrategikoa. Honen oinarria Eusko Jaurlaritzaren Euskara Sustatzeko Ekintza Plana da (lehen EBPn zena), Eusko Legebiltzarrak 2013ko irailaren 11n onartutakoa. Hizkuntza Politika orokorra (gizarteko esparru guztietarakoa) finkatzen da hemen.

Bigarren plan hori da, beraz, hemen jasotzen dena.

Bestalde, merezi du aipatzea aurreko planak onartu zirenetik hona izan dela berritasun bat, izan ere, Udal Lege berriak (2/2016 LEGEA, apirilaren 7koa, Euskadiko Toki Erakundeei buruzkoa) ordura arte aitortuak ez zituzten eskumenak aitortzen dizkie Udalei, euskararen sustapenari dagokionez:

Udal legea (2/2016 LEGEA)

7. artikulua.– Toki-erakundeen eta udalen eskumenak euskararen erabilerari dagokionez.

1.– Udalei izendatzen zaie, eskumen propio gisa, izendatuta dauzkaten arloetako zerbitzu eta jardueretan euskararen erabilera sustatzeko eta euskararen normalizazioa planifikatzeko eskumena. Eskumen hori egikaritu ahal izateko, udal bakoitzak beharrezkoak diren neurriak hartuko ditu eta euskararen erabilera normalizatzeko beharrezkoak diren planak onetsi eta garatuko ditu, kontuan izanik instituzio komunitatik eta indarrean dagoen legeriatik euskararen erabilerari dagokionez eratorritako planifikazio eta erregulazio-irizpideak.

2.– Era berean, udalei izendatzen zaie, eskumen propio gisa, hartatik erartortzen diren ahalmen eta funtzioekin, beren lurralde-eremuan euskararen ezagutza sustatzeko eta erabilera dinamizatzeko eskumena, horretarako zerbitzuak eta jarduerak zuzenean antolatuz, edo beste pertsona edo erakunde batzuek euskara sustatu eta dinamizatzeko aldera burutzen dituzten jardueren finantzaketan lagunduz.

3.– Udalerriei dagokie, halaber, beren lurralde- eta eskumen-eremuko izen ofizialak finkatzea eta, oro har, toponimoen eta leku geografikoen gaineko prozedura arautu eta haiek onartzea, horrek ezertan galarazi gabe Euskararen Erabilera Normalizatzeko azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legearen 10. artikuluan eta aplikatu beharrekoa den gainerako legerian ezarritakoa. Izen horien idazkeraz den bezainbatean, dagokion hizkuntzaren arau akademikoak errespetatuko dira, eta euskararen kasuan, Euskaltzaindiak ezarritako indarrean dauden hizkuntza-arauak.

4.– Udalerriek euskararen erabileraren eremuan aitortuak dituzten eskumenak baliatu ahal izango dituzte ordenantzak, erregelamenduak eta jarduera-planak onartuz.

5.– Toki-erakundeek euskararen arloan aitortuak dituzten eskumenak baliatzeko, hitzarmenak izenpetu ahal izango dituzte; mankomunitate, partzuergo, elkarte eta udalerriz gaindiko bestelako erakundeak sortu edo halakoetan esku hartu ahal izango dute, eta elkarlanerako beste modu batzuetara jo ahal izango dute, erakunde publiko eta pribatuekin.

6.– Toki-erakundeek beren arteko harremanetan eta Euskal Autonomia Erkidegoko gainerako administrazio publikoekiko harremanetan euskara gero eta gehiago erabil dadin sustatuko dute; horretarako, adostasuna bilatuko dute, eta, edonola ere, hizkuntza ofizial bat nahiz bestea erabili ahal izango dute, beste hizkuntza ofizialerako itzulpenik aurkeztu beharrik izan gabe.

7.– Udal euskaldunetako egoera soziolinguistikoan eragina izan dezaketen proiektu edo plangintzak onesteko prozeduran, ekimen horiek euskararen erabileraren normalizazioari dagokionez izan lezaketen inpaktua ebaluatuko da, eta ebaluazio horren emaitzen arabera egoki irizten zaizkien neurriak proposatuko dira.

8.– Herriarren hizkuntza-eskubideei eta euskararen eta gaztelaniaren hizkuntza-ofizialtasunaren erregulazioa betetzeari dagokienez trabarik gertatu ez dadin indarreko legeriak onartzen dituen zeharkudeaketa moduetako baten bitartez zerbitzua emateagatik, toki-erakundeek egiten dituzten kontratuetan

kasu bakoitzean beharrezkoak diren klausulak sartuko dira, hirugarren batzuek egikaritzen dituzten zerbitzu publikoetan helburu hauek bermatze aldera:

a) Kontratuaren xedeak bete dezala bere izaeragatik eta zerbitzuaren titularra den toki-erakundearen ezaugarriengatik aplikagarria zaion hizkuntza-legeria.

b) Herritarrak artatuak izan daitezela berek hautatzen duten hizkuntza ofizialean.

c) Zerbitzua eman dadila, hizkuntza-baldintzei dagokienez, zerbitzuaren administrazio titularrari exijitu ahal zaizkion baldintza beretan.

1.1.- Euskararen normalkuntza, Bergarako udalaren konpromisoa.

Eusko Jaurlaritzak onartutako ESEP planean eta Udal Legean du, beraz, plan honek oinarria, bai-na baita Bergarako udal honek hizkuntza normalkuntzarekin duen konpromismoan ere.

Atal honetan konpromiso horren oinarria eta ulertzeko modua garatu dugu:

Zergatik euskararen normalkuntza?

1. Hizkuntza ekologia. Hizkuntza anaiztasuna, aberastasun unibertsala. Hizkuntza denek eskaintzen diote aberastasuna gizadiari (hizkuntza zaindu beharreko ondare kulturala da) eta Euskaldunen komunitatea da euskarari geroa ziurta diezaiokeen bakarra. Horretarako ezinbesteko da hizkuntza txikiei berezko erabilera gunek (arnasguneak) bermatzea, hizkuntza txikian egin daitekeena horretan egitea...

2. Gizartearen borondatea eta nahia. Euskal gizarteak behin eta berriz agertu du bere hizkuntzari eusteko eta garatzeko nahia.

3. Berdintasun printzipioa. Ukipen egoeran dauden hizkuntzen oreka bilatu behar da: txikiari babes neurriak... Euskara indartuz soilik lor liteke euskaldunek ere nahi duten tokian euskaraz jarduteko aukera izatea.

Euskararen normalkuntza nola?

1. Efikaziaz. Euskararen iraunkortasuna, euskara indarberritzeko ezinbestekotzat jotzen dena, bermatuko duena. Helburua lortzen lagunduko duena, lortzea bermatuko duena. Politika ekintza aktiboan oinarrituko duena. Euskara nagusi izango den erabilera gunek sortuko dituen, Euskararen arnasguneak.

2. Koherentziaz... Praktikan gauzatuko dena, mezu eta diskurtsuetatik haratago, eguneroko jardunean... Guk beste batzuei eskatzen badiegu guk ere bete...

3. Euskalduntasun irekia. Euskara maila, identitate-sentipen, ideologia... guztikoei irekia, eleaniztasunera begirakoa, adostasun eta atxikimendu zabalekoa, motibatzailea, norbana-koaren hizkuntza hautua errespetatuko duena, bizikidetzarako ore...

4. Elkarlanean. Euskara bizindartzeko ahaleginetan diharduten erakunde, elkarte, herri-tar... guztiekin lankidetzan.

2.- Txostena lantzeko prozesua.

Plan Estrategiko hau herritarren eta udal ordezkari politiko eta teknikarien artean landu da. Honako parte-hartze saioak egin dira herritarrekin:

- Bi parte-hartze saio, herritarrei irekiak. Funtsean honakoak landu ziren
 - 1. saioa, egoeraren balorazioa eta aurrera begira lehentasunak finkatzeko irizpideak.
 - 2. saioa. Lehentasunezko zat jotako 4 arlori buruzko lanketa sakonagoa.
- Euskalduntzeaz eta euskara maila apalekoentzako helduentzako egitasmoez (Auzoko, Berriketan...) bi saio Udal Euskaltegiekin eta Jardunekoekin.
- Lan-munduaren gaineko bi saio. Lan-munduko hizkuntza normalkuntzaren gaia barrutik ezagutzen duten zenbait kiderekin.

Horretaz aparte, udal mailan kanpo proiektio handieneko zerbitzuetako udal teknikariekin (Hezkuntza eta partehartzea, Kirola, Kultura...) gogoeta-saio bat antolatu zen.

Azkenik, gaia Euskarako batzorde informatiboan ere landu da.

3.- Egoeraren diagnosia, aurreko planaren balorazioa eta hurrengorako proposamenak.

3.1.- Datu soziolinguistiko nagusien laburpena

Atal honetan Bergaran Euskararen egoera soziolinguistikoari dagokionez, azken urteetan izandako bilakaeraren datu nagusiak aurkezten ditugu.

Oharra: kontrakorik esaten ez den bitartean, hemen agertzen diren datuak EUSTATetik ateratakoak dira. Ditugun datu berrienak 2016koak dira, baina horietan bakarrik datu orokorrak dauzkagu oraindik, ez xehetuak. Horregatik, azterketa nagusiki 2011ra arteko datuetan oinarrituta egingo dugu, nahiz eta 2016koen aipamenen bat ere egingo dugun.

Bestalde, hemen laburturik ematen dugun informazio hau xeheago jaso nahi duenak, eranskinera jo dezake.

1.- EGOERA. DATU OROKORREN BILAKAERA, 1981-2011.	Bi zati nabarmen: 1981-2001 eta 2001-2011.
1.1. Gaitasuna,	1981etik 2001era euskaldunak 7 puntu igo: %63tik 70era; 2001etik 2011ra 4 puntu jaitsi. 2016an %69. 1991tik 2001era erdaldun kopurua %30 (ia 800 lagun) murriztu zen; 2001etik 2011ra, berriz, mantendu. Azken tarte horretan atzeritarren kopurua hazi da: 800 lagun inguru.
1.2. Euskaldunen Lehen hizkuntza (etxean 3 urte aurretik ikasia).	<i>*Lehen Hizkuntzatzat euskara izatea da euskaraz errazago egiteko faktore garrantzitsua.</i> • Populazio osoa kontuan hartuta, 2016an, %49 ziren lehen hizkuntzatzat euskara bakarrik zutenak. • Jaitsi egin da lehen hizkuntza euskara zutenen ehunekoa: 30 urtean 10 puntu, %59tik %49ra. Berez, logikoa da: lehen-hizkuntza edo ama-hizkuntza euskara (euskara bakarrik) zutenen portzentaje handienak zaharretan zeuden lehen; zaharrak hil ahala, populazio osoan lehen-hizkuntzatzat euskara zutenen portzentajea murriztu egin da. Horri gehitu behar zaio inmigratzioaren eragina. • Une honetan ume txikietan %65 inguruak du euskara lehen hizkuntza bakar.
1.3. Etxeko erabilera	Erroldatik erroldara gorabehera dezenteak ageri dira eta ez da erraza ezer ziurrik esatea. Ematen du beti euskaraz egiten dutenak %40 inguruan daudela eta gaztelania edo beste hizkuntzaren bat egiten dutenak gehitu egin direla azken 10 urteetan: une honetan, %45 inguru.
1.4. Kaleko erabilera.	Azken 30 urteetan, erabilera orokorrean igoera izan zen Hala ere, azken urteetan zenbait datu gorabeheratsu izan dira, tartean datu oso apalak ere izan direlarik. Une honetan, %42-45 inguru.

2.- DATU XEHETUAK, BILAKAERA ADIN-TARTEKA 1981-2011.	
2.1. Gaitasuna	• 1981-2001. Haur eta gazteetan etengabe goraka. 2011n, 20 urtez beherako ia denak euskaldunak. • 2001-2010. Gazteetatik heldu gazteetarako gorakada moteldu. 30-40 urte bitartekoetan gorakada handia izan behar zuen eta gora egin du, baina gutxiago. Beste adin-tarteetan jaitsi.
2.2. Lehen hizkuntza eta etxeko erabilera.	• 1981-2001. Gazteenetan (20-30 urtez azpikoetan) apurka-apurka goraka; besteetan murrizten. • 2001-2011. Gazteetako berreskurapena eten edo moteldu. Salbuespen bakarra 30-40 adin-tartea.
2.3. Kaleko erabilera. (Iturria: Euskara Zerbitzuaren neurketak)	Etxeko erabilera baino handiagoa: - Haurretan egonkor samar azken 25 urteetan, %60 pasatxoan. Hala ere, nolabaiteko ziklo aldaketa bat ikusten da: 10-14 urteko ume belaunaldiak baino ezaugarri soziolinguistiko hobeak dituzte txikiagoek. Hori erabileran ere islatu beharko litzateke. - Gazteetan, gorakada handia hainbat urtez (1983tik 2005era %18tik %48ra), baina azken urteetan gorabeheratsu. Batez beste, %45 inguruan. - Helduetan. 2000. urte ingurura arte etengabe beheraka. Harrez gero, gorakada nabarmena zenbait urtez. %40 inguruan. - Zaharrak. Beheraka, neurketak hasi zirenetik, gaitasunean izandako bilakaera jarraituaz. Une honetan, %30-35 inguruan. Gaitasunaren bilakaera kontuan hartuta, oraindik ere beheraka jarraituko du urte batzuetan.
3.- HAINBAT DATU AIPAGARRI PLANERA BEGIRA.	
3.1. Mende aldaketarekin joera aldaketa. Behar bestean erantzun ezin izan zaion fenomeno: inmigrazioa.	• 2001ean EAEz kanpo jaiotakoak, 40 urtez azpikoetan, %5-6. 2001etik 2014ra ehuneko hori ia hirukoiztu egin da, bereziki, haur, gazte eta heldu gazteetan. • Atzerrian jaiotakoak 1.157 ziren 2017ko urte hasieran; 2001ean, 189. Planerako kontuan hartzekoak: - Zer egin gazte etorkinek gutxienez oinarritzko ulermen maila bat lor dezaten? - Nola indartu etxean euskaraz ikasiko ez duten ume etorkinen euskara maila?
3.2. Guraso gazteetan eta ume txikietan hobekuntza.	Kanpo eraginik izan ez balitz, handiagoa izango zen, baina kanpo eragin eta guzti ere hobekuntza izan da 30-40 urteko gurasoetan, adierazle guztietan: gaitasuna, etxeko erabilera... Ume txikietan ere bai. Planean oso kontuan hartzekoa: guraso gazteen belaunaldi hori izan behar da normalizazioaren motor.
3.3. Gaitasunaren eta lehen hizkuntzaren eta etxeko erabileraren	Haur eta gazteetan %90 inguru dira euskaldunak. Aldiz, lehen hizkuntzatzat euskara hutsa dutenak %50 inguru

arteko jauzia haur eta gazteetan.	eta etxean beti euskaraz egiten dutenak %40. Horrek eragin nabarmena du ume eta gazte horiek euskaraz egiteko duten erraztasunean.
3.4. Kaleko erabilera, genero ikuspegia: Mutil gazteetan ahulgunea.	Populazio osoa kontuan hartuta ere, emakumeek euskara gehiago erabiltzen dute gizonezkoek baino, baina zaharretan ez dago alderik eta helduetan ere ez handia. Ostera, umeetan 10 puntu ingurukoa da eta gazteetan 20-25 puntu ingurukoa; bi kasuetan neskek gehiago erabiltzen dutelarik. Dugun egoeraren ahulgune nagusietako bat da mutilen erabilera apala.
3.4. Elebidun hartzaile multzo zabala.	2011n, 25-64 urte bitartekoetan, %19 ziren elebidun hartzaileak. Planerako erronka: multzo zabala horretatik ahalik eta jende gehiena inplikatzeko Euskaraldia egitasmoan, <i>Belarriprest</i> gisa.

3.2. Lehentasunak finkatzeko oinarrizko irizpideak.

Udalek ekintza pila zabala antolatu ohi dute euskararen sustapena helburu. 2016an argitaratu zuen Jaurilaritzak “ESEP¹ EAEko udalerrietan. 2014-2015eko jarduerak” argitalpena eta bertan urte horietan herrietan bideratutako 1800 jardueraren berri dakar.

Baina gero eta zabalduago dago lehentasunak finkatzeko beharra. Eusko Jaurilaritzaren Euskaren Aholku Batzordeak argitaratu zuen 2016an “Eta hemendik aurrera zer?” liburuxka, hurrengo 15-20 urteko perspektiban lehentasuneko ildoak zeintzuk izan beharko liratekeen jasotzen duena.

Beste entitate eta aditu askok ere heldu diote lehentasunen gaiari. Han-hemenka jasotakoak laburbiltzen ditugu jarraian, beti ere, jakinik gaia ez dela batere sinplea. Hona hemen zenbait irizpide, ez denak maila berekoak:

a) Erabilera indartzea da lehentasuna. Adostasun zabala dago honetan:

- “Gauza bat dago argi, nolanahi ere, mundu zabaleko aditu gehienek azalpenetan: hizkuntza-erabilerak definitzen du lehenik eta behin, ez ezagutzak edo iritzi-jarrerek, hiztun-elkarte elebidunen osasun-egoera.” (Mikel Zalbide, 2008)
- “Erabilerara iristeko erabileratik bertatik abiatu behar da hasieratik. Planteamendu zirkularra da, edo hobe esanda, espirala. Erabilera erabileratik bertatik elikatzen da.” (*Euskaraldia* programaren oinarriak)

Dakitenek euskaraz egitea da lehentasuna: hizkuntza ohiturak aldatzeko ekimenak bideratzea, ohiko hizkuntza euskara izango den guneak sortzea, ditugun erabilera-guneak aberastea... Horiek izan behar dute planaren oinarri.

b) Euskal eleaniztunak sortzea helburu. Ahozkoa lehentasun. Honela adierazten du Pello Jaurigik “Euskara eta gazteak Lasarte-Orian III 20 urteko bilakaera” liburuan:

Euskaraz “oso ongi” eta “nahiko ongi” mintzatzen direnak ezin dira “euskaldun” kategoria bakarrean bildu, batzuek eta besteek guztiz bestela jokatzeko baitute hizkuntza-erabilerari dagokionez, bai eta hizkuntza-atxikimenduari dagokionez ere. (Jauregi, 2013)

Eusko Jaurilaritzak 2011n argitaratutako V. Inkesta Soziolinguistikoa ere berresten du iritzi hori: biak euskaldunak izanik ere, euskaraz errazago moldatzen diren euskaldunetatik %98k euskara

¹ Euskara Sustatzeko Ekintza Plana.

erdara beste edo gehiago erabiltzen dute. Ostera, erdaraz errazago moldatzen diren euskaldunetatik %26k erabiltzen du euskara erdara beste edo gehiago.

Beraz, lehentasunezkoa, dugu euskaraz “oso ongi” hitz egiten dutenak (bestela esanda, euskal eleaniztunak) babestu eta ugaltzea.

Eta, ondorioz, ahal den eremu gehienetan (eremu formal zein informaletan), ahozko jarduna aberasteko bideak jorratu beharko dira.

c) Gazteak eta gazteekin harremana duten helduak dira lehentasun. Arrazoi ugari daude gazteak lehentasunezko giza-taldetzat jotzeko:

Eta lehenetsi behar genukeen giza taldea gazteen taldea da. Besteak beste arrazoiengatik: euskararen hazkundeak gazteen eskutik etortzen jarraituko duelako; gazteen artean kontzentratzen direlako euskaldunen proportziorik nabarmen altuenak; euskaraz hazi, formatu eta hezitako belaunaldiak izango ditugulako; gazte euskaldun guztiak euskaraz alfabetatuak direlako; unibertsitate ikasketadun gazteen portzentajeak Europako altuenetakoak direnez etorkizuneko gizartearen gidari eta liderrak gazteen artean daudelako. (Euskararen Aholku Batzordea, 2016)

Hala ere, ezin ditugu helduak ahaztu:

Esango genuke haur eta gazteen euskalduntzearen itxaropena helduen euskalduntzean datzala, eta oso bereziki haur eta gazteekin harreman zuzen eta ugaria duten helduen euskalduntzean, horiek direlarik, besteak beste, gurasoak, irakasleak eta begiraleak. Euskalduntzeaz ari garela, ez gara hizkuntza-gaitasunaz ari, hori ez baita gure irudiko euskalduntzearen gaina, izatekotan, erdibideko geltokia besterik ez da. Euskalduntzea, geure hitzetan, hizkuntza-jokaeraren euskalduntzea da, hots, solaskideen aldetik euskaraz hitz egiteko baldintza egokiak dituenean, euskaraz egiteko joera eta ohitura dituen pertsonaren jokabidea. (Jauregi, Pello, 2013: Euskara eta gazteak Lasarte-Orian III 20 urteko bilakaera. Lasarte-Oriako Udala)

d) Denbora faktore garrantzitsua da; bizitzako ohiko jarduna da lehentasuna. Bizitzan denbora tarte handiena hartzen duen hark du lehentasuna hizkuntzaren ikuspegitik ere. Urtean behin egiten den gestioak (demagun Errenta Aitorpenak) eta egunero egiten dugunak (lankideekin berba egin) ez dute zer ikusirik lehentasunaren ikuspegitik.

“...hiztunek bertze hiztunekiko hizkuntza maizen eta harremanik estuenetan erabiltzen duten esparruak dira euskararen erabilera ahalbidetu, erraztu eta gizarte-araua bilakatzeko premiarik handiena dutenak. (Paula Kasares, 2011: “Diglosiaren purgatorioaz iruzkin kritikoa”, in BAT Soziolinguistika Aldizkaria 79-80.)

Hala, adostasun zabal samarra dago haur eta nerabeetan “etxea, eskola, eskolaz kanpoko jarduerak” hirukoa lehentasunezko eremu izendatzerakoan. Eremu horiek dira, ikerketen arabera, komunikabide eta kultur-kontsumoarekin batera, haur eta gazteen hizkuntza erabileran eragin handiena dutenak.

Adinean gora egin ahala, familiak eta eskolak eragina galduko dute eta beste esparruek hartuko dute lehentasuna.

Helduetan, berriz, lan-munduak hartuko du ume eta gazteetan eskolak duen lekua.

e) Bizipen positiboak. Hizkuntzarekiko harremanetan pasatzen dugun denbora oso garrantzitsua izanik, ez da hori faktore bakarra. Harremanetan gauden hizkuntza orok sortzen ditu hiztunarengan bizipenak eta bizipenok izan litezke positiboak edo negatiboak. Hala, berebiziko garrantzia du euskara bizipen positiboekin lotzeak:

Ez badugu nahi gazteek euskara soilik hezkuntzarekin eta derrigortasunarekin lotzea, beharrezkoa genuke euskarari buruz duten/dugun ideia mudatzea. Euskarazko jarduna erakargarri izan behar zaigu, zerbait desberdina eskaini behar die euskarak gazteei, beste hizkuntzek ez duten xarma, komunikazio-tresna huts izatetik haratago, erabilgarritasunetik harantzago. Euskara gazteen ohituretara, disfrutatzeko erabiltzen dituzten eremuetara eta teknologia berrietara eramán behar dugu. Nola-

nahi ere, berariazko gazte politikak ez ezik, haien ekosistema osoan eragingo duten politikak bultzatu beharko dira. (EAB, 2016)

3.3.- 2013-17 planaren balorazio laburra. Bi ataletan banatu dugu 2013-17 planaren balorazioa: planaren kudeaketarako finkatutako oinarritzko irizpideen betetzea, alde batetik, eta arlo bakoitzeko egitasmo nagusien balorazioa, bestetik.

a) Kudeaketarako oinarritzko irizpideen betetzea. Oinarritzko lau irizpide finkatu ziren planean, ezkerreko zutabeen jasotzen diren lehenengo laurak.

Irizpideak	Indarguneak	Hobetzekoak
1. Plan integrala. Udaletik lantzekoak izan litezkeen esparru gehienak lantzea.	Lehentasun handieneko arlo garrantzitsuenetako batzuetan (familia, irakaskuntza, eskolaz kanpoko mundua...) egitasmo eragingarriagoak jarri dira abian.	Landu ez diren edo ahul landu diren zenbait esparru (lan-mundua, bereziki; teknologia berriak...) landu beharra.
2. Plan bizia: udal osoarena eta gizarte osoarena.	• Udal langile gehienek oro har bere egiten dute hizkuntza normalkuntzarekiko konpromisoa. • Gizartearen inplikazioan irabazi egin da (jende gehiago dago gaur egun inplikaturik) bereziki esparru batzuetan. • Unean unean sortu diren ekimen berriei (Euskaraldia...) heltzeko malgutasuna izan da. • Udala-Jardun koordinazio egokia.	• Garrantzitsua litzateke planaren oinarrien gainean (helburu, irizpide, arduraren banaketa, herriz gaindiko ikuspegi...) maila politiko eta teknikoan adostasun zabala lortzea agintaldi-aldaketetan etenik ez sortzeko. • Euskaltzale aktiboen herri mailako sarea sortzea, ohiko euskalgintza (Udala, Jardun, ikastetxeak...) gaindituko duena. Elkarlana eta partehartzea bera ere helburu, adin-tarte guztietan, baita umeetan ere: eurentzako ekimenak baino gehiago euren ekimenak. • Hizkuntza kudeaketa udaleko kudeaketa orokorraren baitan txertatzeko modua² diseinatu eta bideratu: egiturak, prozesuak, ardurak... Erreferentziak: Bikain, Eusko Jaurlaritza... • Hizkuntza gaien komunikazioa hobetzea: jendearengana errazago iritsiko diren euskarriak, aurpegi berriak, gazte eta gazte-helduak, mezu berriak, praktika onen zabalkundea...
3. Udalerriz gaindiko ikuspegia. Eskualde, herrialde eta nazio-mailako elkarlana.	• Udalerriz gaindiko lidergotza eta ekimen berriak abian jarri izana: Jaurlaritza-Topagunea (Euskaraldia), Udalekin...	• Zenbait elkarlan-eremu eta egiturak bete dezaketen papera argitzea: UEMA, Debagoiena...
4. Aurrehartze politika: ekimen eta egitasmo berriak bereziki zaintzea, hizkuntza irizpideak ondo zehaztuta...	• Udal mailan egin da bide bat: kontratazioetan kasu gehienetan ezartzen dira irizpideak, zenbait ekimen bideratu aurretik irizpideak eskatzen dira...	• Onarpen zabaleko eta aplikazio-modu praktikoko irizpide sail bat finkatzea, aplikatu behar dituztenak ere aintzat hartuaz. Irizpideen jarraipen-bidea ere finkatu eta gauzatzea.

² "euskararen normalizazioaren kudeaketa erakundearen kudeaketa orokorraren barruan txertatu beharra dago, planaren eragina behar bezala ziurtatzeko." EAE-ko herri-administrazio eta erakundeetan euskararen erabilera normalizatzeko planerako irizpide orokorrak. (VI. Plangintzaldia (2018-2022). Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza.

5. BERRIA. Beste zeharlerro batzuk (genero berdintasuna, ingurumena...), planean aintzat hartzea		Ez zen honen aipamenik aurreko planean. Oraingo planean jasoko da.
---	--	--

b) Arlo bakoitzeko egitasmo nagusien balorazioa.

Jarraian 2013-17 aldian landu izan ditugun egitasmo nagusiak eta horien balorazio orokor bat jaso ditugu:

Esparrua	Ekintzak	Indarguneak	Hobetzekoak
1. Esparru artekoak	a. Euskaraldia – 11 egun euskaraz programa, euskararen erabilera aktibatzea. Nazio mailako egitasmoa. Informazio osagarria HE-MEN. b. Aldi bereko itzulpenerako tresneria lagatzea. Herriko entitateei lagatzen zaie bilera eta batzarretan erabiltzeko. c. Udalaren egutegia argitaratzea. d. Jardunentzako diru-laguntza.	Euskaraldia gure lehen-ta-sunekin eta planaren ku-deaketako irizpide nagusi-ekin bete-betean bat egiten duen programa eraginkorra izan liteke: erabilera helburu, ekimen masiboa, esparru-arteakoa, herriz gaindikoak...	b) Aldi bereko itzulpen tresneriaren erabilera areagotzeko ekimenak bideratzea komeniko litzateke. Era berean, horrek eskatuko luke izan litezkeen arazoak (zenbait sasoitan une berean eskari bat baino gehiago izatea) aurreikustea eta konponbidea ematea.
2. Irakaskuntza	a. Berbekin programa, ikastetxeetan irakasgai guztietan ahozko berbeta indartzea helburu duena. b. Ikastetxeei aholkularitza, gurasoak eta ikasle gazteak sentiberatu eta aktibatzea: gurasoen euskara batzordeak, ikasleen euskara batzordeak... c. Gu ere bertsotan programa. LHko bi ikasmailatan. Astean behingo bertso-lanketa. d. UEMaren Hezkuntza-programa, ikasleei herriko hizkuntza errealitatea eta soziolinguistikazko oinarriko kontzeptuak azaltzeko. Material desberdinak ikasmailaka. e. Euskara maila apalekoentzako errefortzu-saioak, eskola orduz kanpo: HH, LH eta DBH. Astean 2-4 ordu. (Jardun, Udal Euskaltegia, ikastetxeak). f. LANEKIrri diru-laguntzak, Lanbide Heziketako materiala euskaratzeko. g. Herritarrei diru-laguntzak: UEUn eta Idazle Eskolan parte hartzeagatik.	Arloan jauzi bat eman dugu: oinarri-oinarrizko gai bat (ahozkotasuna) lantzeko programa sendoa jarri dugu abian eta eskola komunitateen inplikazioan irabazi egin dugu. Oro har, lehen baino egitasmo eraginkorra-goak ditugu.	a) Berbekin programa plan pilotu gisa amaituta ere, aurrera begirako bidea sendotzeko modua aztertu behar litzateke. b) Ikasleen euskara batzordeen gaia birpentsatzea komeni da. UEMaren Hezkuntza programa aktibazio ekimenen batekin lotzea, adin-tarte desberdinekoen artekoak... e) Euskara maila apalekoentzako errefortzuen gaia beraztertu behar da, zenbait hutsune ikusten baitzaizkio. f) Lanbide Heziketan hutsune nabarmena dago eta bertako irakaskuntza euskaraz izateko programarik ez dugu, Lanekiri ematen zaion laguntzatik kanpo. Lanekirekin, enpresa munduarekin,... heldu beharreko gaia da.

Esparrua	Ekintzak	Indarguneak	Hobetzekoak
3. Euskalduntze-alfabetatzea	a. Udal Euskaltegian ikastaro aukera zabala. Ikastaro bereziak: etorkinentzat, Hika lantzekoa, bertako euskara lantzekoa... b. Ikasitakoa praktikatzeko aukera, Berriketan programa (Jardun). c. Auzoko programa, euskaratik urrun daudenak euskarara gerturatzeko. Bereziak, etorkinei begirakoa, (Jardun). d. Herritarrentzako dirulaguntzak, euskara ikasteko.	Euskara ikasi eta praktikatu nahi dutenei laguntzeko prest dagoen herri-tar multzo hazia dugu.	Ikastaroetara, programetara... jende gehiago erakartzeko bideak landu behar dira (matrikularen oztopoa nola gainditu, jendearengana nola iritsi...) besteak beste inmigrazioaren gaiari indartsuago heldu ahal izateko. Ikaskuntza erabilerarekin lotzeko bideak landu behar dira. Erabilera ikaskuntzaren eta erabileraren motor.
4. Familia	a. Guraso izan berriak sentiberatzeko materialak: aholku-en biorrikoa, ume-kantak, ume-hiztegia... b. Haurdunak sentiberatzeko materialak: liburua eta DVDa. Emaginak banatzen die. c. Euskarazko produktuen katalogoa. Eskola-umeen gurasoei banatzen zaie Gabon aurrean..	Gaia eskolekin lotzea onuragarria izan da: (Ikus Irakaskuntza)	Gurasoak eurak formatzeko, aktibatze... bide berriak jorratzea komeni litzateke beste herri batzuetako esperientziak ezagututa. Transmisio aberatsagoa egiteko formazioa eta baliabideak eskaini.
5. Administrazioa	a. Erabilera bultzatzeko plan berezia. Aurten berri-tuko da. Zenbait helburu: enpresen kontratazioetarako hizkuntza irizpideak finkatu eta jarraipena egitea, hornitzaile-ekiko harremanak euskalduntzea (UEMAren lanketa), langileen ahozko jardunean euskara sustatzea... b. Udalez aparte-ko administrazioak: Osakidetza-ekiko harremanak euskaraz kanpaina (UEMA-bailara).	UDALA. Hemen baloraziorik ez. Berariazko planean jasoko dugu. Osakidetza-ekiko harremanetan euskara sustatzeko kanpaina emankorra izan da.	UDALA. Hemen baloraziorik ez. Berariazko planean jasoko dugu.
6. Esparru sozio-ekonomikoak: merkataritza, lan-mundua...	a. Idazlaguna programa: dendariei kartelak euskaraz jartzen laguntzeko boluntarioak. b. Sentiberatzea. Errenta aitortpena euskaraz egiteko kanpaina. c. <i>Bergarabizi euskaraz</i> koordinazio gunea: merkataritza-koak eta euskalgintza-koak. Euskaraldiarekin uztartuko da. d. Zenbait banketxe-ekiko hitzarmenak (UEMAk): Laboral Kutxa, Kutxabank. e. Establezimendu komertzia- lentzako zuzenketa eta itzulpen zerbitzua eta material prestatuen eskaintza.	Merkataritza arloan, egitasmo sendo bat bideratzeko oinarriak badaude: Bergarabizi ekimenak euskaraz funtzionatzen du, Idazlaguna programaren inguruan boluntario mordoxka... Hizkuntza paisaia hobera egin delako inpresioa, nahiz eta datu zehatzik ez izan.	Lan-mundua. Aurreko plangintzaldian ez zitzaion heldu. Plan hau lantzeko berariazko lantaldea eratu da eta behar bezalako pisua eman beharko litzaioke 2018-2022an. Merkataritza. Une honetan impassean. Euskaraldiak eman dezake aurreko plangintzaldian ezarritako oinarriak eraginkortasunez garatzeko aukera.
7. Esparru sozio-kulturala: kirola, aisia, kultura, liburugintza...	a. Udalaren kirol eskaintza (Agorrosineko ikastaroak...) euskaraz izatea bermatu. b. Kirol klub- en jarduna euskal-	Eskolaz kanpoko munduan, bereziki kirolean, bilakaera positiboa izan da taldeen eskaintzari dago-	Egitasmo sendoago bat behar genuke eskolaz kanpoko mundua euskararen indargarri sendoagoa izan dadin: en-

Esparrua	Ekintzak	Indarguneak	Hobetzekoak
	duntzeko egitasmoa: formazioa, entrenamendu eta partiduen jarraipena, diru-laguntzetan %10 hizkuntza erabileraren arabera. c. Aisia: Ludoteka, Gazteleku eta abarretako jarduna euskararen aldetik eraginkorrago izateko formazio eta aholkularitza. d. Eskolaz kanpoko jarduerak euskalduntzeko egitasmo berria. Zehaztu gabea. Helburua: haur eta gazteen eskolaz kanpoko mundua euskaraz izatea. e. Koldo Eleizalde lehiaketak antolatzea: ipuin idatzia, ipuin-kontaketa, komikia, bertsoa, irratsaioa...	kionez: entrenamenduak, partiduetako hizkuntza...	trenamenduetako jardunaz gain, inguratzen duen jarduna eta giroa ere euskaraz izan dadin. Kultura arloan, Candem Tawnek erdarazko eskaintza indartu du. Zenbait gunetan (ludoteka, gaztelekua...) hizkuntza eragile funtzioa betetzea oso zaila gertatzen da hainbat arrazoigatik: masifikazioa, euskara maila apaleko asko...
8. Corpus-plangintza eta euskararen kalitatea	a. Herriko toponimia arautu eta zuzen erabiltzea bultzatzea. b. Diru-laguntza: Badihardugu elkarte.	Toponimia nagusia araututa dago.	Araututako toponimia horren erabilera egokia bultzatzen jarri behar da indarra, hainbat izendegi berritu barik daude eta.
9. Hedabideak eta IKTak (Informazio eta komunikazio teknologiak)	a. Tokiko hedabideak diruz laguntzea: Goienarekiko hitzarmena. b. Euskarazko aldizkarien harpidetzak bultzatzea: Argia, Gaztezulo, Beitu, Irria... c. Galdegazte programa. DBHko gazteak Goiena telebistan euren gogoko famatuak elkarriketatzen. Aurrez ikastetxeetan prestaketa.	Goienak edo Goienak eta Udalek bideratutako egitasmo berri batzuk arrakastatsuak izan dira: Puntua aldizkaria, Galdegazte programa.	IKTen arloa apenas landu da. Berrikitan heldu diogu euskarazko wikipedia lantzeko bideari. Lehentasunezko arloztat joa du Eusko Jaurlaritzaren Euskararen Aholku batzordeak ere.

4- Plan Estrategikoa 2018-2022.

4.1. Planaren helburu nagusia

Hau da plan honen helburu nagusia:

Bergarako ohiko hizkuntza euskara izan dadin behar diren hizkuntza-politikako neurriak erabakitzea eta bultzatzea. Bergaran, maila pertsonalean, sozialean eta ofizialean, euskararen berreskurapen osoa lortzeko euskararen aldeko urratsak areagotzea.

4.2.- Planaren diseinuan eta kudeaketan aintzat hartzeko irizpide orokorrak

Txosten honen 1.1. puntuan jasota dator Udalaren hizkuntza normalkuntzarekiko konpromisoa praktikara eramateko bidea nola ulertzen dugun eta zeintzuk diren aintzat hartzekotzat jotzen diren balore eta azpibaloreak.

Horren osagarri, aurreko planetan jaso izan ditugun eta honetan ere kontuan hartu beharrekoetat jotzen ditugun irizpide orokor batzuk azaltzen ditugu hemen:

a) Plan integrala. Hainbat arlotan euskara normalizatzeko lan handiak bideratu dira azken urteetan (irakaskuntzan, adibidez) eta arlo horietako batzuetan egoera nabarmen hobetu da azken urteotan. Hala ere, garbi dago esparru bat edo gutxi batzuk ez direla nahikoa euskararen normalkuntza bermatzeko.

Gizarteko esparru eta giza-multzo desberdinak osotasunean hartuko dituen plan globala izan nahi du, beraz, honek.

b) Udal osoaren eta gizarte osoaren plana: kudeaketa eredu berria, plan bizia...

Adostasun zabala dago, gaur egun, Hizkuntza normalkuntzaren kudeaketa eredu berri batera jo behar dela. Honela jasotzen da HPSk (Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza) argitaratutako "EAE-ko herri-administrazio eta erakundeetan euskararen erabilera normalizatzeko planetarako irizpide orokorrak" dokumentuan.

VI. Plangintzaldira iritsi gara, eta plangintzaldi hau, oroz gainetik, euskararen erabilera modu eraginkorragoan bideratuko duen kudeaketa eredu berriaren plangintzaldia izango da, aurrerago azalduko dugun bezala. Euskararen kudeaketak erakundearen kudeaketa orokorraren barruan egon behar du txertatuta: ezin daiteke geratu kudeaketa orokorretik kanpo. Aldi berean, erakundearen helburu nagusiek uztartuta egon behar dute euskararen erabileraren normalizazioarekin, ondo lerrokatuta, prozesua arrakastatsua suertatuko bada.

BIKAIN ziurtagirian ere normalkuntza planaren kudeaketa ebaluazioaren oinarrizko faktorea da.

Hasteko, udaletik bertatik hasita, garbi izan behar da Plan Estrategikoa osatu eta garatzea udal departamentu guztien ardura dela. Era berean, gizarteari dagokionez ere, esparru guztietako gizarte eragileak inplikatu beharko dira plana bideratzeko lan horretan.

Bestalde, plan hau oinarria da, eta iraungo duen lau urteetan moldatu eta egokitu egin beharko da.

c) Herriz gaundiko ikuspegia. Herri maila motz gelditzen da zenbait arlotan lan egiteko. Aurreko pasartean aipatutako HPSren dokumentuan aipatzen den alderdi bat da: "Gero eta garbiago dago euskararen normalizazio prozesua herri-administrazioetan ezin egon daitekeela erakunde bakar

baten bizkarrean; aitzitik, herri-administrazio guzti-guztien lan-jardun bateratuak beharrezkoak dira, euskararen erabilerak gora egin dezan.”

Hori dela eta, hainbat gune sortu dira hizkuntza normalkuntzan proiektu bateratuak bideratzeko: UEMA, Debagoieneko proiektu elkartuak bideratzeko lan-mahaia, Foru Aldundiaren Udalekin programako proiektu elkartuak, Jaurilaritza eta Topaguneak abiatutako Euskaraldia programa...

Elkarlan bide horiek guztiz inportanteak dira eta beharrezkoa da ahalik etekinik handiena ateratzeko bideak lantzea.

d) Aurrehartze politika: ekimen edo egitasmo berriak bereziki zaintzea. Gizarteko beste arloetan bezala, hizkuntza normalkuntzan ere guztiz inportantea da edozein egitasmo edo ekimen berri sortzean hizkuntza-irizpideak aintzat hartzea. Denda bat irekitzean, udal zerbitzu berri baterako enpresa berri bat kontratatzean... kontuan hartu beharreko irizpideak finkatu eta horiek betetzeko arreta berezia jartzeak kostuak asko murriztea eta emaitzak nabarmen hobetzea ekar lezake.

Puntu horrekin lotuta, garrantzitsua da, aurrez, hizkuntzen erabilerarako irizpideak ondo finkatuta izatea. Behar-beharrezkoa da irizpide horiek finkatzean eragingo dienak aintzat hartzea eta onarpen zabalekoak eta aplikazio-modu praktikokoak izatea.

e) Beste zeharlerroak ere aintzat hartzea. Zeharlerroko gaia da hizkuntza normalkuntzarena eta badira udal jardunean aintzat hartu beharreko beste zeharlerro batzuk: genero-berdintasuna, aniztasuna, prebentzioa, ingurumena... Plan estrategiko honen kudeaketan ere kontuan hartzekoak izango dira eta aztertu beharreko kontua izango da zenbait kasutan horien kudeaketa bateratua egitea ere.

4.3.- Atalaren antolaketaren gaineko azalpena.

Atal honetan jasotzen dira 2018-2022 eperako finkatzen diren helburu eta ekintzak.

Edukiari dagokionez, gehienak orain arte bideratzen direnen jarraipen dira; beste batzuk, berriz, berriak. Edonola ere, aurreko planean landu diren batzuetan ere proposatzen dira moldaketak, eragingarriago bihurtu nahian.

Antolaketari dagokionez, berriz, ESEPeke esparru antolaketa hartu da oinarri, baina zenbait esparru batu egin ditugu, adibidez, arlo soziokulturalean kirola, aisia eta kultura edo arlo sozioekonomikoan merkataritza eta lan-mundua:

0. Kudeaketa gaiak eta programa orokorrak
1. Familia bidezko transmisioa
2. Irakaskuntza
3. Euskalduntze-alfabetatzea
4. Administrazioa
5. Arlo sozio-ekonomikoa: merkataritza eta lan-mundua
6. Arlo soziokulturala: kirola, aisia, kultura
7. Corpus lanketa: onomastika, euskalkia.
8. Hedabideak eta IKTak (Informazioaren eta komunikazioaren teknologiak)

Bestalde, aurreko plan estrategikoan egin bezala, esparru bakoitzaren barruan geuk sortutako sailkapen baten arabera antolatu ditugu ekintzok:

00. Arautzea, hizkuntza irizpideak finkatzea.
01. Planifikazioa, azterketak, esparruko lantaldeen koordinazio orokorra.
02. Jarraipena eta ebaluazioa.
03. Hitzarmenen dinamizazio orokorra.

04. Komunikazioa, sentiberatzea, sustapena.
05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduzko material, ikastaro, erabilgune...
06. Laguntza tekniko: zuzenketak, aholkularitza, itzulpenak...
07. Diru-laguntza.
08. Ikerketa.
09. Barne gestioak eta gai laboralak.
10. Aurrekontu partidak, beste zerbitzu batzuek gestionatuak.

Horrela, esparru guztietan antolaketa bera proposatzen da eta horrek planari irudi batuagoa eskaintzea dakarrela iruditzen zaigu.

4.4.- Helburuak eta ekintzak esparruz esparru.

0. KUDEAKETA GAIK ETA PROGRAMA OROKORRAK

a) Arloaren garrantzia.

Aurrez, 4.2. atalean, adierazi ditugu plana diseinatu eta kudeatzerakoan kontuan hartu beharreko-tzat jotzen ditugun hainbat irizpide. Bertan azaltzen dugun moduan, gaur egun hizkuntza normal-kuntzarako edozein planetan oinarritzotzat jotzen da planaren kudeaketa bera egokia izatea.

b) Helburu orokorrak 2018-2022:

- Plan estrategikoa bertan finkatutako balore eta irizpideen arabera bideratzea: efikazia, efi-zientzia, koherentzia, irekitasuna, elkarlana, osotasuna, herriz gaindiko ikuspegia, aurrehar-tze-politika...
- Esparru guztiei eragingo dieten egitasmo eragingarriak bideratzea.

c) Balorazioak eta aintzat hartzeko faktoreak.

- **Euskararen normalkuntza bidegurutze batean** dago hainbat faktoreren aldetik:

- **Lidergotza eta elkarlan berriak.** Orain arte oso motel gauzatu izan diren lidergotzak eta elkarlanak aktibatu dira, nazio eta herrialde mailan. Euskaraldia da adibide, Eusko Jaurlaritzak eta Topaguneak bultzatutako ekimena, nazio mailan bideratuko dena eta gure normalizazio-lanean pisu nabarmena izango duena.

Hasitako bide honek jarraipena izango du eta horrek gure planak inoiz baino malguago-ak eta ekimen berrietara irekiagoak izatea eskatuko digu.

- **Planen kudeaketa aurreratua.** *Eusko Jaurlaritzan Euskararen Erabilera Normalizatzeko irizpide orokorrak eta Plan Nagusia* dokumentutik dakargu honako pasartea (37. orr.):

Hasieran esan dugunez, VI. Plangintzaldia, oroz gainetik, kudeaketaren plangintzaldia da. Egia da kudeaketa on batek, berez eta besterik gabe, ez duela bermatzen planaren arrakas-ta, eta, horrekin batera, euskararen erabileraren gorakada; baina, egia ere bada kudeaketa egokirik gabe ez dagoela plan eraginkorrik. (...)

Lehen azaldu bezala, Eusko Jaurlaritzak kudeaketa aurreratuan oinarritutako Aurrerabide programa jarri du martxan. Euskara kudeatzeko proposatzen dugun metodologia erabat le-rrokatuta dago Kudeaketa Aurreratuaren ereduaren zeharkako lerroak kudeatzeko erabiltzen den planteamenduarekin. Hots, zeharlerroetako helburuak (euskararen normalizazioa, auke-ra-berdintasuna eta emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna eta iraunkortasuna) helbu-ru estrategikoak dira, eta, hortaz, erakundeak berak bere osotasunean kudeatu behar diren gaiak dira. Erakundearen ordezkariak eta erakundearen gainontzeko arduradunak dira gai horiek modu sistematikoan kudeatu behar dituztenak.

- **Legez jasota dagoena betetzeko bidea dago oraindik zenbait arlotan**, tartean, Ber-garan eragina duten zenbait zerbitzutan: Osakidetza, Epaitegia, Ertzaintza...
- **Esparruetan aintzat hartu beharreko zehar-lerro nagusiak:**
 - **Ahozketasuna, erregistro informala.** : irakaskuntza, familia, esparru soziokulturala...
 - **Formazio soziolinguistikoa**, identitatea, atxikimendua...: irakaskuntza, esparru so-ziolinguistikoa, euskalduntzea, familia...

- **Komunikazioa** (jendearengana errazago iritsiko diren euskarriak, aurpegi berriak, gazte eta gazte-helduak, mezu berriak, praktika onen zabalkundea...): esparru guztiak
- **Aktibazioa, erabilera ardatz**: esparru guztiak.

d) Estrategiak eta ekintzak 2018-2022

01. Planifikazioa, azterketak, esparruko lantaldeen koordinazio orokorra

Ekintza	Azalpena	Eragileak
0.01.a Euskara batzordea	Udaleko batzorde informatiboa, udal ordezkari politiko eta teknikoek parte hartzen dutena.	
0.01.b Euskalgintza-koordinazio-gunea.	Une honetan Jardun, Udal Euskaltegia eta Udaleko Euskara Zerbitzua elkartzen gara. Oinarrizko koordinazio-gune gisa egokia izan liteke; hala ere, aztertze-koa da aurrerantzean zerbait zabalagoa beharko litza-tekeen eta zein eginkizunekin.	
0.01.c. Debagoieneko Udaletako Euskara Zerbitzuen koordinazioa bideratzea.	Hainbat urte dira Debagoieneko euskara teknikarien arteko koordinazio-mahai bat osatu zela. Egitasmo ugari bideratu dira bertatik elkarlanean. Bergarako Udalaren aldetik elkarlana positibotzat jotzen da eta jarraipena eman eta indartzea planteatuko da.	
0.01.d. UEMaren baitako koordinazioa: Deiadarka.	UEMAko kide da Bergarako Udala. Bertatik hainbat zerbitzu jasotzen dira eta UEMAkide garen udalon artean hainbat ekimen bideratzen dira elkarlanean. 2018 urte hasieran antolaketa-modua aldatu da UEMAtik eta antolaketa berriari ahalik eta etekinik handiena ateratzea izango da helburua, beste koordinazio-guneekin (bailara, herrialde...) egoki uztartuaz.	Euskara Zerb
0.01.e. Diputazioko UDALEKIN programan parte hartzea.	GFak herrialdeko Udaletako euskara teknikariei aholkularitza eskaintzeko eta hainbat proiektu elkarrekin bideratzeko antolatutako programa da UDALEKIN. Aurrerantzean proiektu bateratuei pisu handiagoa eman nahi zaie.	Euskara Zerb Ordezkari politi-koak, ekimen jakinetan
0.01.f. Hizkuntza normalkuntza planaren kudeaketarako eredua birdefinitu eta bideratu.	Hizkuntza normalkuntzaren kudeaketa udalaren kudeaketa orokorrean egokiago txertatzeko eredua (egiturak, ardura-banaketak, irizpideak...) diseinatu eta bideratzea. Erreferentziak: BIKAIN, EJren plana...	
0.01.g. Urteko gestio-plana eta aurrekontua egitea.	Planaren barruan, urte bakoitzean bideratuko diren egitasmoak jaso ohi dira gestio planean. Nagusiki Euskara Zerbitzuak bideratuko dituenak izan ohi dira, baina baita beste batzuek bideratuko dituztenak ere, baldin eta planaren barruan kokatzen badira eta nola-baiteko jarraipena egiten bazaie.	Euskara Zerb.
0.01.h Euskaraldia.	Euskararen erabileran eragitea helburu duen eta Euskal Herri osoan gauzatuko den Euskaraldia egitasmoan parte hartze aktiboa izatea.	• Eragile nagusiak: - Euskara Zerb - Jardun • Gizarte-eragileak.
0.01.i. Beste zeharlerroak aintzat hartzea.	Beste zeharlerroak (genero berdintasuna, ingurumena, aniztasuna, familien egoera ekonomikoa...) aintzat hartzea.	Euskara Zerb.

02. Jarraipena eta ebaluazioa

Ekintza	Azalpena	Eragileak
0.02.a. Urteko balorazio-txostenak egin eta zabaldu	Komunikazioari begira komeni diren txosten ereduak finkatu eta urteko balorazio txostenak eredu horiei jarraituz egin. Bi eratako balorazio-txostenak egitea aurreikusten da: lehenengo 6 hilabeteen bukaerako balorazio-txostena, urteko gestio-planaren bilakaera azalduko dena eta urte amaierakoa, osatuagoa izango dena.	Euskara Zerb.
0.02.b. Kaleko erabileraren neurketa egin eta emaitzak kaleratu.	Kaleko erabileraren neurketa egitea eta emaitzak egoki zabaltzea. Azken aldian bi urtean behin egiten gabiltza. Bere momentuan aztertzekoa izan liteke ohiko neurketaz gain, bestelakorik egin behar den: hizkuntza paisaiarena...	Euskara Zerb.
0.02.c. DBH-2ko ikasleei pasatzeko inkesta.	DBH-2ko ikasleen hizkuntza ezaugarriak jasotzeko inkesta. Aurretik ere pasatu izan diegu; azkena, 2011n.	Euskara Zerb.

04. Komunikazioa, sentiberatzea, sustapena

Ekintza	Azalpena	Eragileak
0.04.a. Hizkuntza gaien komunikazioa hobetzea.	Komunikazioari pisu handiagoa eskaintzea: presentzia handiagoa, jendearengana errazago iritsiko diren euskarriak, aurpegi berriak, gazte eta gazte-helduak, mezu berriak, praktika onen zabalkundea...	• Euskara Zerb. • Komunikazioa
0.04.b. Euskararen Eguna indartu erreferentziazko egun gisa.	Euskararen Egunaren inguruko programazioa bideratu herriko euskalgintzaren eta Udalaren artean. Bereiziki garrantzitsutzat jotzen da herrian euskara normalizatzeko bideratzen diren ekimenak ezagutzera ematea eta horien protagonistak eskertzea.	• Euskara Zerb. • Jardun • Herriko eragileak
0.04.c. Herritarren soziolinguistikazko kontsultak.	Herriko egoera soziolinguistikokoari buruz herritarrek egiten dituzten kontsultei erantzutea. Herritarren eskura egongo den kontsulta-gune bat sortzea.	• Euskara Zerb.

05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduazko material, ikastaro, erabilgune...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
0.05.b. Udalak argitaratzen duen egutegia.	Herritarrei eta herriko entitateei banatzeko Euskara Zerbitzuaren egutegia osatzea.	Euskara Zerb.
0.05.d. Herriko entitateei testu-sorkuntzarako eta itzulpenetarako baliabide informatikoak eskaini eta ezagutarazi.	Formazio-saioak antolatu era honetako baliabideak aurkezteko: itzulpen automatikoko tresneria, hiztegiak ...	Udal Euskaltegia
0.05.e. Herriko entitateei aldi bereko itzulpenetarako tresneria utzi, bilera eta batzarretan euskarazko jarduna bultzatzeko.		Euskara Zerb.
0.05.c. Herriko entitateei zuzenketak eta itzulpen zerbitzua eskaini.	Zerbitzuak emateko irizpideak finkatuta daude.	Euskara Zerb.

07. Diru-laguntza

Ekintza	Azalpena	Eragileak
0.07.a. Herriko Euskalgintza diruz laguntzea: Jardunekiko hitzarmena...	Jardun euskara elkartearen ohiko jarduna diruz laguntzeko hitzarmena sinatu ohi da urtero.	Euskara Zerb.

1. FAMILIA BIDEZKO TRANSMISIOA

a) Arloaren garrantzia.

Familiako transmisioa da hizkuntza jasotzeko modurik naturalena, errazena eta eragingarriena.

Etxeko transmisioa da etorkizuneko euskaldunak euskal eleaniztunak (euskaraz beste hizkuntzetan baino errazago hitz egingo dutenak) izateko faktorerik garrantzitsuenetako bat.

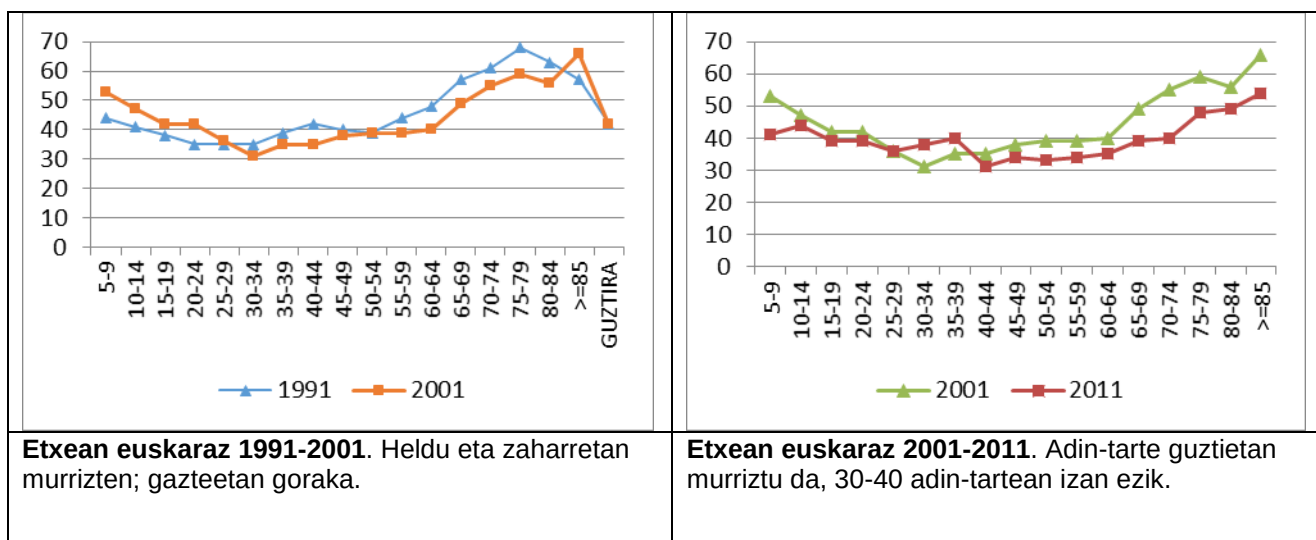
Bergarako DBH-2ko ikasleei 2008an pasatako inkestak honako emaitzak ematen zituen:

- Euskaraz errazago egiteko oinarritzko faktorea da lehen-hizkuntza (0-3 urtean ikasi duena) euskara izatea. 13-14 urtekoetan, lehen hizkuntza euskara ez dutenetatik (guztietatik %22) ia inork ez du euskaraz errazago egiten. Lehen hizkuntza euskara eta gaztelania dituztenetatik %22k egiten du euskaraz errazago.
- Familia transmisioa beharrezkoa da, baina ez beti nahikoa: Etxean gurasoek euren artean beti euskaraz egin eta eskolan D ereduan dabilzan gazteen %19k dio lagunartean erdaraz errazago egiten duela. Eurengan beste faktore batzuk indar handiagoa izan dute itxuraz: eskolaz kanpoko munduak, lagunarteak, ikusentzunezkoek...)
- Adinean gora egin ahala euskara murriztu eta gaztelania ugaltzen da hainbat ume eta gazterengan:- Familian. 3 urte bitartean umeari beti euskaraz egin dioten gurasoetatik % 15ek beti gaztelaniaz egiten dio 13-14 urte dituenetako.

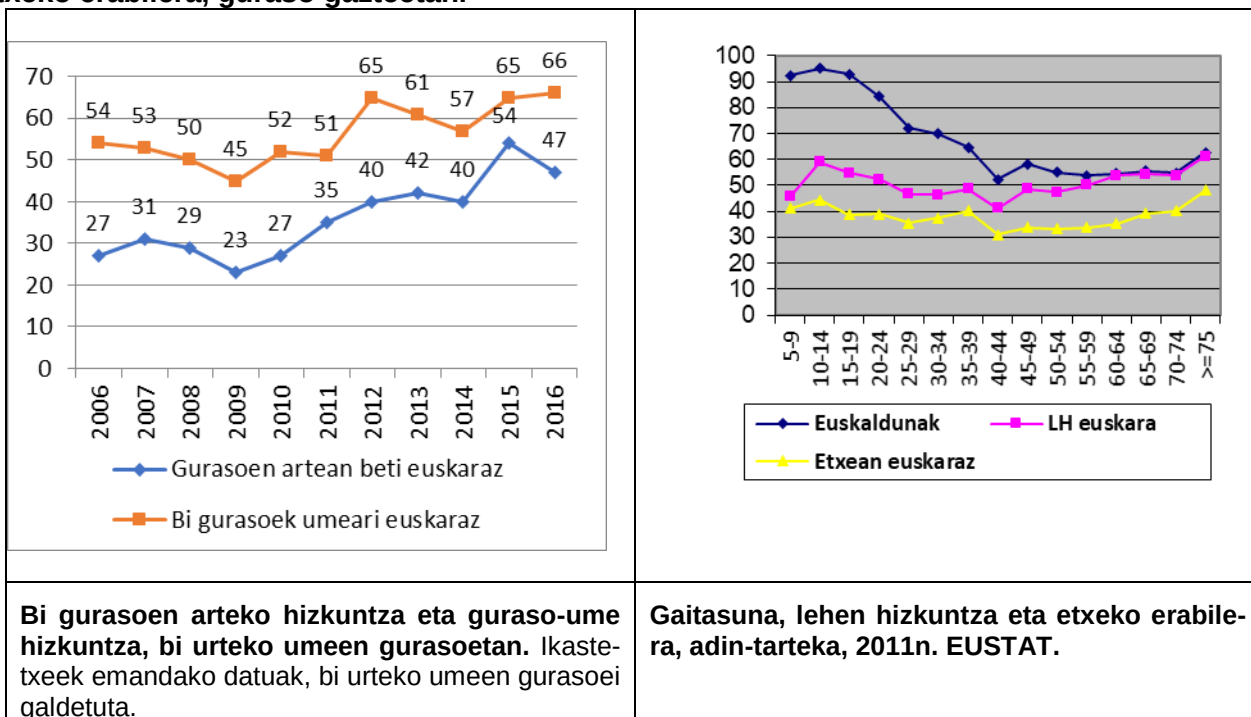
Familia-transmisioa bermatzea, oso bereziki 25 urte barru izango diren 30 urtez azpiko gazte elebidunek euskara ere izan dezaten etxeko hizkuntza. Hauxe dugu etorkizunaren gako nagusia. (Eta hemendik aurrera zer?. Euskararen Aholku Batzordea, 2016, Eusko Jaurlaritza)

b) Egoeraren adierazleak

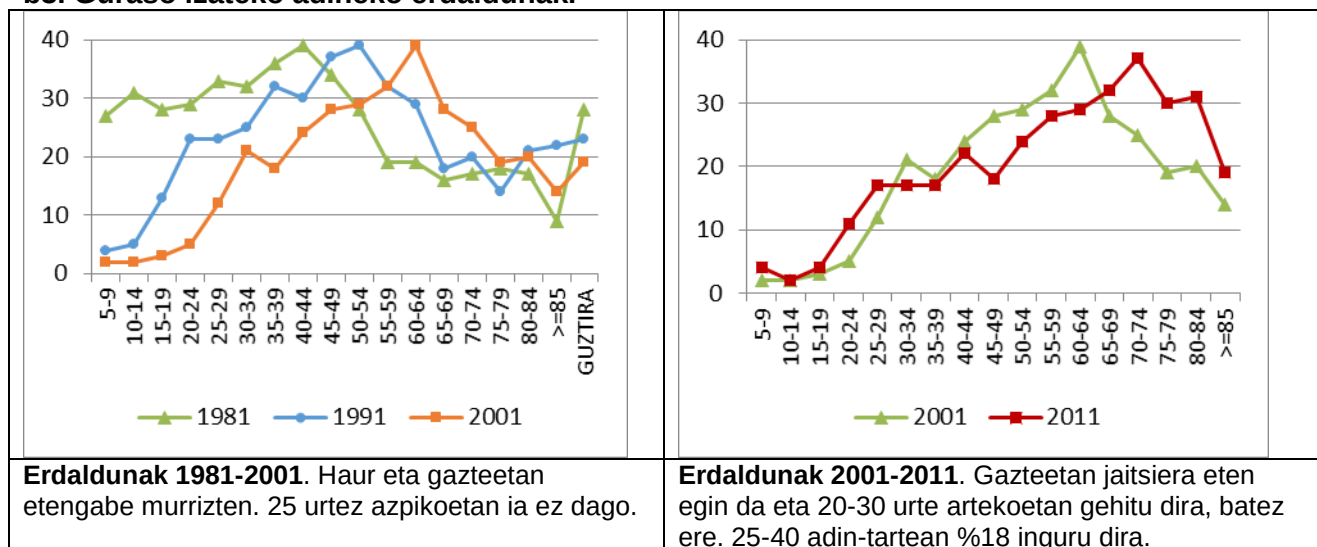
b1. Etxeko erabilera. Bilakaera adin-tarteka.

b2. Etxeko erabilera, guraso gazteetan.

b3. Guraso izateko adineko erdaldunak.

Planera begira kontuan hartzekoak.

Indargunea, guraso gazteen belaunaldia Euskaraz multzo handian eskolatutakoak guraso izateko adinera (35-45 urtetara) iristen ari dira eta horrek familia-transmisioan hobekuntza eragin du. Inflexio puntua 40-44 urtekoetan (2016an, 45-49 urte). Guraso belaunaldi honek etxean transmisio aberatsa egitea izan behar da erabilera planaren helburu nagusietako bat.

Pentsatzekoa da ume txikienetan eta beren gurasoetan dagoen bilakaera positiboa trasladatu beharko litzatekeela hurrengo urte hauetan 9-14 urtekoetara eta tarte horretan ere erabilerak gora

egin beharko lukeela. Baina ondo zaindu eta elikatu beharreko kontua izango da.

Planean garrantzi handieneko multzoak izango dira bi horiek: ume gazteenak eta euren gurasoak. Apustua izango da nola lortu guraso gazteen belaunaldi berri hori izatea biziberritzearen motor.

Era berean, ikusi beharko da ea nola indar litekeen gaur egun gazteetan ezaugarri demolinguistiko kaxkarrenak dituen 9-14 urteko multzo hori.

Ahulgunea, gazte eta gazte-heldu elebakarrak. Erdal elebakarrak gazteetan etengabe murritzen ari ziren eta jaitsiera hori eten egin da migrazioaren eraginez. Une honetan 25-40 adin-tartean %18 inguru da erdaldun elebakarra. Multzo hori euskaldundu ezik, etxean euskararik izango ez duen ume multzo handi bat izango da indargarriak beharko dituen.

c) Helburu orokorrak 2018-2022:

- Familia mota bakoitzak (euskaldunak, mistoak, erdaldunak...) hizkuntzaren transmisioan egin dezakeen ekarpena optimizatzea.
- Euskararen erabilera bultzatzea, sentsibilizazioa landuz eta baliabideak eskainiz.

d) Balorazioak eta aintzat hartzeko faktoreak.

- Transmisioa gaur egun ikuspegi zabalez hartu beharreko arlotzat hartzen da; ez soilik familiara mugatua, umearen beste sozializazio-eremuak ere aintzat hartuaz: eskola, eskolaz kanpoko mundua...
- Kontuan hartu beharreko zeharlerroak: erabilera aktibatzea, ahozketasuna...
- Kontuan hartzeko faktorea da familiek dituzten egoera desberdinak: euren partehartzea bultzatzeko, egitasmoak beraien eguneroko bizitzetan txertatu behar dira.

e) Estrategiak eta ekintzak 2018-2022

02. Jarraipena eta ebaluazioa

Ekintza	Azalpena	Eragileak
1.02.a. 2 urteko umeen gurasoei inkesta pasa, transmisio-datuak jasotzeko.	Ikastetxeek pasatzen diete gurasoei inkesta eta Euskara Zerbitzuak lantzen ditu datuak. Besteak beste honakoak jasotzen dira: gurasoen gaitasuna, etxeko hizkuntza, umearekiko hizkuntza.... Hobetzekoa: jasotzen den informazio hori ikastetxeekin partekatu eta erabakiak hartzeko gehiago baliatu.	Euskara Zerb.

04. Komunikazioa, sentiberatzea, sustapena

Ekintza	Azalpena	Eragileak
1.04.a. Umea izan berri duten bikoteak sentiberatzeko programa bideratzea	Familia izan dutenei umeari etxean euskara transmititzeak duen garrantziaz jabeazteko materiala eskaintzen zaie: gutuna, aholkuen diptikoa, ume-hiztegia, kantu-liburuxka eta autorako pegatina. Horretaz gain, ekimenarekin lotuta, spotify-n sortu da kanten zerrenda bat.	Euskara Zerb. Idazkaritza
1.04.b. Euskarazko produktuen katalogoa zabaltzea.	Helburua, euskarazko kultura eta aisiako produktuen eskaintza ezagutzera ematea eta produktu horien eskaera ugaltzea. Ikastetxeen bidez banatzen dira 0-16 urte bitarteko ikasleen etxeetara.	Euskara Zerb. Ikastetxeak
1.04.c. Beste udal zerbitzuek gurasoei begira antolatzen dituzten ekimenetan hizkuntzaren gaia landu.	Udaleko beste zerbitzu batzuk badituzte gurasoei begirako egitasmoak. Horietan hizkuntzaren gaia nola txertatu aztertuko da.	Euskara Zerb. Udala-Prebentzioa Udala-Hezkuntza

05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduak, materialak, ikastaroak, erabilguneak...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
1.05.a. Guraso eta hezitzaileentzako formazio-tailerrak, aholko transmisioa hobetzeko.	Helburua, transmisore nagusiak janztea. Balizko ekintzak: ipuin-kontaketa eta jolas-kanta ikastaroak, <i>Bularretik Mintzora</i> -ren gisako programak... Koldo Eleizalde lehiaketako lanak eta sortzaileak ere baliatu beharko genituzke.	Euskara Zerb. Ikastetxeak Jardun
1.05.c. Ume txikien gurasoentzako hizkuntza aholkuak.	Helburua, gurasoak euskararen transmisioaren garrantziaz jabetzea eta horretarako jarraibide batzuk eskaintzea. Ikastetxeen bidez banatzen zaie 4 urteko umeen gurasoei. Debagoieneko euskararen lan-mahaitik bideratutako egitasmoa.	Debagoieneko lan-mahaia
1.05.d. Haurdunentzako liburu eta DVDa.	Helburua: haurdunentzako oinarriko informazio-material bat euskaraz eskaintzea. Materiala Debagoieneko Mankomunitateak sortu zuen eta emaginek banatzen dute ikastaroetan.	Debagoieneko lan-mahaia.

Oharra: Ikastetxeetako Gurasoen Euskara batzordeen egitasmoa, Irakaskuntza atalean.

2. IRAKASKUNTZA

a) Arloaren garrantzia.

Hizkuntza indarberritzeko ezinbestekoa da eskola; ez nahikoa, baina bai ezinbestekoa. Eskolari esker haur eta gazteetan orokortu egin da euskararen ezagutza.

Eskola da euskararen sustapenean nabarmen eragin dezaketen hizkuntza eragile profesionalen multzo handiena duen erakundea.

Eskolak berak ere helburu oinarri-oinarrizkoa du hizkuntza normalkuntza eta, ondorioz, lankidetzarako aliatu egoki-egokia da.

Gaur egun euskarak duen erronka nagusietako bat etorkizuneko gazteak euskal eleaniztunak (euskaraz errazago moldatuko direnak) izatea da. Horretan ere eskola eragile garrantzitsua izan liteke.

b) Egoeraren adierazleak

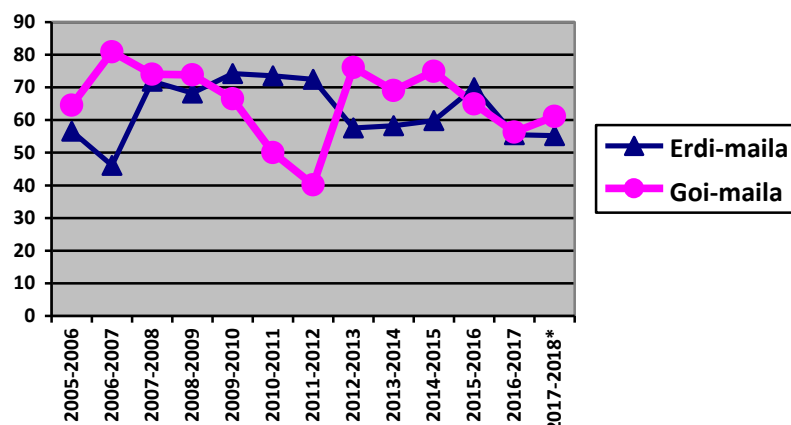
- **Matrikulazioa D ereduan, ikas-mailaka bakoitzean**
 - **Derrigorrezko ikasketak:** 2001-02 ikasturteaz geroztik D ereduan eskolatzen dira ikasle guztiak. Beraz, gaur egun 32-33 urte baino gutxiago duten eta Bergaran eskolatu diren guztiek oinarritzko ikasketak euskaraz egin dituzte.
 - **Lanbide Heziketa.** Mariaren Lagundian eta Miguel Altunan eskaintzen da.
Kopuru absolutuetan igoera nabarmena ikusten da azken 5 urteetan. Igoera hori gaztelaniazkoan gertatu da, batez ere, eta bereziki honako ikastaroaren eraginez: Fabrikazio Mekanikoko Produkzioaren Programazioa (gauez edo eskaintza partziala). 100 lagunetik gora dabilta horretan.

Hizkuntzari dagokionez, bilakaera gorabeheratsua dago, baina oro har erdarazkoa gehitzeko joerarekin.

Lanbide Heziketako ikasleen bilakaera hizkuntza-ereduaren arabera.

Ikasturtea	D ereduan (%)		Erdi-maila, kopuruak			Goi-maila, kopuruak		
	Erdi-maila	Goi-maila	A	D	GUZTIRA	A	D	GUZTIRA
2005-06	56,6	64,5	66	86	152	65	118	183
2006-07	46,1	80,9	82	70	152	39	165	204
2007-08	71,9	74,0	43	110	153	56	159	215
2008-09	68,3	73,8	72	155	127	66	186	252
2009-10	74,2	66,5	31	89	120	87	173	260
2010-11*	73,5	50	28	78	106	132	131	263
2011-12*	72,5	40,2	30	79	109	150	101	251
2012-13*	57,6	76,1	50	68	118	86	274	360
2013-14*	58,3	69,0	45	63	108	98	272	394
2014-15*	59,8	74,9	37	55	92	99	295	394
2015-16*	69,9	64,9	31	72	103	149	275	424
2016-17*	55,5	56,3	49	61	110	217	279	496
2017-18*	55,2	61,1	52	64	116	197	310	507

Oharrak: Ikasturtean izartxoak duten urteetan Miguel Altunako datuetan A ereduaren ordeztu "A edo B eredu" jartzen du.

Helduen hezkuntza. Zenbait urtetan dena gaztelaniaz dela jartzen du eta beste batzuetan agertzen da jardueraren bat euskaraz, adibidez, 2009-2010ean Eskola Graduatua elebrietan agertzen da 50 lagunren kasuan. Edonola ere, euskararen presentzia oso txikia da.

c) Helburu orokorrak 2018-2022:

- Euskarazko irakaskuntza eskaintza bermatzea irakasmila guztietan; arreta berezia, Lanbide Heziketari eta HHI/EPAn ere urrats sendoak ematea.
- Ikasleek ahozko komunikazio egokia lortzea.
- Eskola komunitateak (irakasle, guraso...) euskararen eragile aktiboak izatea.

d) Balorazioak eta aintzat hartzeko faktoreak.

- **Indargunea:** Eskola komunitatea aktibatuta, elkarlan zabala eta emankorrak hainbat urtetan ikastetxeen eta Udalaren artean
- Eskoletako gurasoak gero eta euskaldunagoak dira. Edozein eratar, aurrera ere, guraso multzo dezente bat izango da, euskaraz ezer ez dakiena.
- Zeharlerroak: erabilera aktibatzea, ahozkotasuna...

e) Estrategiak eta ekintzak 2018-2022

01. Planifikazioa, azterketak, esparruko lantaldeen koordinazio orokorra

Ekintza	Azalpena	Eragileak
2.01.a. Irakaskuntza-ko azpibatzeordearen bilerak eta jarduerak dinamizatu.	Ikastetxeekin batera bideratzen diren euskararen normal-kuntzako proiektu komunak koordinatzeko gunea. Bi hilean behin biltzen da. Horretaz aparte komenigarri ikusten da tarteka banakako bilerak ere egitea, ikastetxe bakoitzeko berezitasunak eta planak kontuan hartzeko.	Euskara Zerb. Ikastetxeak
2.01.b. BERBEKIN programa.	Helburua: ikastetxeetan irakasgai guztietan ahozko berbeta indartzea Soziolinguistika Klusterrarekin bideratu den egitasmoa da. 2018an amaituko da Klusterrarekin egitasmoa gidatzeko egindako hitzarmena. Programari jarraipena emateko modua finkatu beharko da.	Euskara Zerb. Ikastetxeak

2.01.c. Ikastetxeei aholkularitza, hizkuntza normalkuntzarako.	Helburua: ikastetxeei laguntzea gurasoak eta ikasle gazteak sentiberatzen eta aktibatzen: gurasoen euskara batzordeak, ikasleen euskara batzordeak... Orain arteko lana baloratu eta aurrera begirakoa finkatu.	Euskara Zerb. Ikastetxeak
2.01.d. HHI/EPAn euskara komunikazio hizkuntza izatera iristeko aukerak aztertu.	Helburua: HHI/EPAn euskara irakasgai huts izan ordez, komunikazio hizkuntza izatera iristea.	

04. Komunikazioa, sentiberatzea, sustapena

Ekintza	Azalpena	Eragileak
2.04.a. UEMAren Hezkuntza programa.	Ikasleei herriko hizkuntza errealitatea eta soziolinguistikazko oinarritzko kontzeptuak azaltzeko programa. Material desberdinak ikasmailaka. Aztertu beharko litzateke formazio-jarduna aktibazio ekimenen batekin lotzea.	Euskara Zerb. UEMA Ikastetxeak
2.04.b. Autoeskoletan euskaraz.	Gazteek autoeskoletako ikastaroak eta gida-baimena ateratzeko azterketak euskaraz egin ditzaten animatzeko ekintzak bideratzea: sentiberatze kanpainak, materialak...	UEMA

05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduazko material, ikastaro, erabilgune...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
2.05.a. Euskara maila apaleko ikasleei (etor-kin zein besteei) eskolaz kanpoko errefortzuak eskaintzea..	Euskara maila apala duten HH, LHko eta DBHko ikasleei bideratutako ekintza, Astean 2-4 ordu. (Jardun, Udal Euskaltegia, ikastetxeak). Oraingo bidea berraztertu eta aurrera begirakoa finkatu..	Jardun Euskara Ikastetxeak Euskaltegia
2.05.b. <i>Gu ere bertso-tan</i> programa.	Bertsozale elkarteak eta ikastetxeek, LHko bi ikasmailatan, bertsozaleak sustatzeko garatu ohi duten egitasmoa. Astean behin, ordubete.	Euskara Zerb. Ikastetxeak Bertsozale elkarteak

07. Diru-laguntza

Ekintza	Azalpena	Eragileak
2.a.07.a. Eskolek eskola orduetatik kanpo antolatutako errefortzuetarako diru-laguntzak bideratzea.	Ikastetxeek eskola orduetatik kanpo euren ikasleentzako euskara errefortzuak antolatzen dituztenean diru-laguntza ematen zaie.	Euskara Zerb.
2.07.b. Lanbide Heziketa euskaraz sustatu. Lanekirentzako diru-laguntza.	Lanbide Heziketako materiala euskaratu eta sarean eskuragai jartzeko.	Euskara Zerb.
2.07.c. UEU. Laguntza-eskariak bideratu.	Udako Euskal Unibertsitatara joaten diren bergarrei matrikula eta egoitza ordaintzen zaie,	Euskara Zerb.
2.07.d. Idazle Eskolako ikasleentzako laguntzak.	Idazle Eskolan ikasten duten bergararentzako laguntzak.	Euskara Zerb.
2. 07.e. Diru-laguntza, Ikasto-	Honako jai hauei eman izan zaie laguntza: Kilo-	Euskara Zerb.

len jaiak	metroak, Herri Urrats, Nafarroa Oinez, Ibilaldia, Araba Euskaraz.	
2. 07.f. Unibertsitate ikasketetan ikasketa-amaierako proiektuak, tesiak... euskaraz egiteko pizgarriak eskaini.	Aztertzekoa: Zerbait egin liteke? Garapen zerbitzuarekin, Jakiunderekin?...	Euskara Zerb. Garapen Zerb.

3. EUSKALDUNTZEA eta EUSKARAZ TREBATZEA

a) Arloaren garrantzia.

Euskaraz jakitea ezinbesteko baldintza da erabiltzeko. Era berean, euskara gutxienez, ulermen mailan jakitea da besteek euskaraz egin ahal izateko baldintza:

“...Iritsi behar gara eraikitza herriar guztiek bi hizkuntza ofizialak gutxienez ondo ulertuko dituzten euskal gizartea, ulertu ezean ezinezkoa baita euskaldunaren hizkuntza hautua gaztelaniaren hautua bezala bermatzea”. (*Eta hemendik aurrera zer?*. 2016. Eusko Jaurlaritza. Euskararen Aholku Batzordea.)

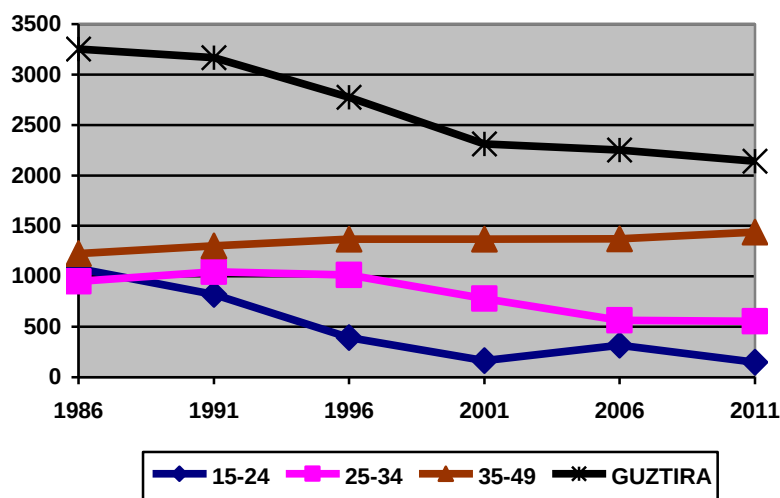
Baina euskara jakite hutsa ez da nahikoa. Garrantzitsua da euskaraz dakienak ere bere maila hobetzeko jarrera izatea, euskaraz beste hizkuntzetan baino errazago jakitea baita euskara hautatzeko faktore nagusietako bat.

b) Egoeraren adierazleak

1.-Bezeria potentzialaren bilakaera

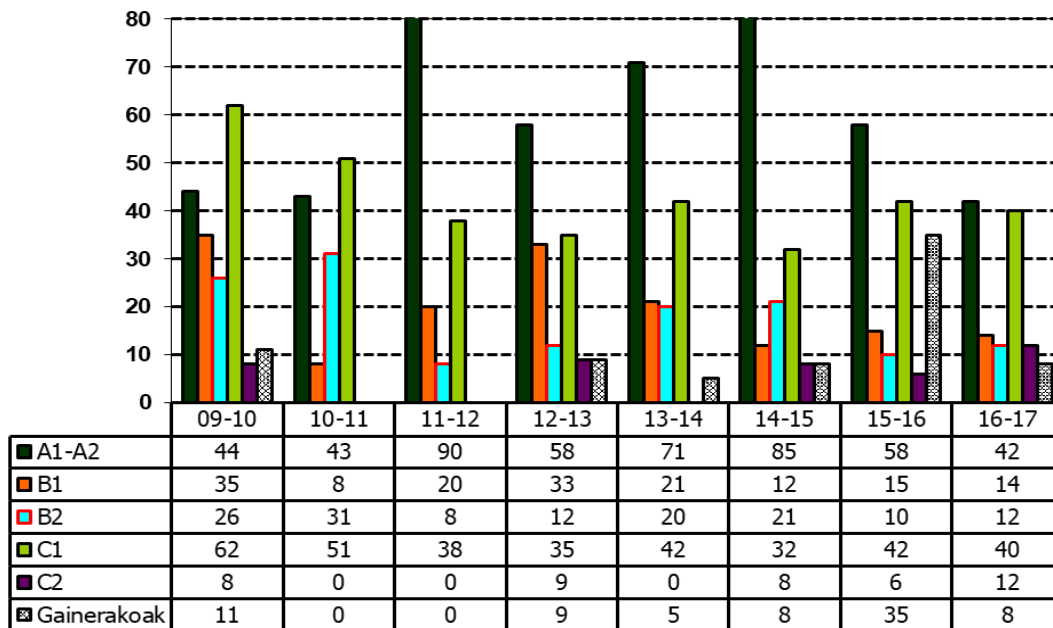
a) 15-49 urte bitarteko “ez-euskaldun”en (erdaldunen + ia-euskaldunen) bilakaera urtez urte.

	1986	1991	1996	2001	2006	2011
15-24	1.077	820	394	166	316	149
25-34	950	1.044	1.012	780	565	553
35-50	1.226	1.302	1.368	1.367	1.370	1.439
GUZTIRA	3.253	3.166	2.774	2.313	2.251	2.141

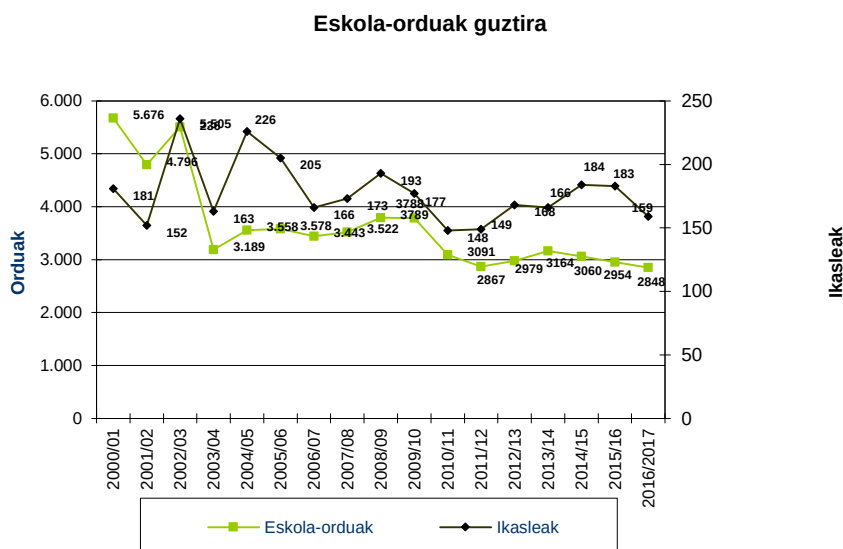
2.- Euskaltegiko ikasle kopurua.

2.1.- Ikasleak mailak, bilakaera.

*GAINERAKOAK: Hika eta euskalkiko akatsak lantzeko taldeak. AUTOIKASKUNTZAko ikasleak sartzeke.

2.2.- Euskaltegiko ikasleak eta eskola-orduak

2.3.- Berriketan eta Auzoko

- **Berriketan:** batez beste, 50-60 bidelari (euskara praktikatu nahi dutenak) eta 20-25 bidelagun (euskaldunak).
- **Auzoko:** 2017-18 ikastaroan 15 bat (3 emakume taldean eta 12 irekian.). Euskara Lapikoan ikastaroan, 11 lagun.

c) Helburu orokorrak 2018-2022:

- Erabilera oinarri izango duen euskalduntze paradigma bultzatzea: euskara ikastea ariketa soziala. Erreferentziak: Euskaraldia, Aldahitz, Eusle...
- Etorkinen euskalduntzeari modu sendoagoan heltzeko elkarlan-bideak jorratzea.
- Kontzientziatzea, prestigiatzea, eskaria handitzeari begira: eredu eta erreferente onen zabalakundea.
- Euskara ikasteko, alfabetatzeko eta etengabe gaitasuna hobetzeko bideak erraztea: ikastaro aukera zabala egotea, maila batera arteko doakotasuna bermatzea.

d) Balorazioak eta aintzat hartzeko faktoreak.

Parte-hartze saioan, bereziki landu zen euskalduntzearen eta euskara maila apalekoen gaia. Hona hemen bertan azaleratu ziren balorazio nagusiak:

BALORAZIO OROKORRAK

- **Ahulezia nagusia, euskararen beharrik ez sentitzea.** Ahulezia orokorra da, bertakoena zein etorkinena. Batzuk gaztelerarekin moldatzen direlako (espainiarrak, hegoamerika-rrak...) eta beste batzuk euren artean egiten dutelako bizitza (pakistandarrak, marokoa-rrak...). Hori gainditzeko **lehentasunezkoa euskaldunak aktibatzea da: euskaldunak euskaraz egitea** euskaldunekin zein euskara maila apala dutenekin (laguntzeko modu bat dela ulertarazi, bestea batzuetan erdarara pasatu arren norberak euskaraz jarraitu ahal du-ela...)... Klean euskara entzuten bada, nagusiki, jendeak errazago sentituko du premia. Kasu batzuetan arazo ekonomikoa ere izan liteke, baina nagusia ez da hori.
- **Euskalduntzearen inguruan orain arteko paradigman moldaketa sakon bat behar da,** erabilerari pisu handiagoa eskainiaz. Oso garrantzitsua da ikasleekin ere honetaz hausnar-keta egitea.
- **Ekimen berriei heltzeko oinarri egokia dago:** boluntario euskaldunen multzo dezentea bai Berriketan programan eta bai AUZOKOn, partaideek ondo baloratzen dituzten progra-mak...

EUSKALTEGIAREN JARDUNA

<u>Ahulguneak</u>	<u>Indarguneak/aukerak</u>	<u>Idea berriak</u>
• Matrikula garestiegia: tarifa soziala jarrita ere batzuentzat garestiegi. Jaurlaritzak abiatu duen laguntza sistemak ere ez du konpontzen arazoa, emaitza akademikoetan oinarritzen de-lako eta jendeak hasieran ma-trikula ordaintzeko arazoa iza-ten duelako. • Ikasle gehienak klase konben-tzionalen zaleak dira: klasetik kanpoko ekintzetan parte har-tzera talde mugatua animatzen	• Euskaltegiko 25 bat ikasle dabilta Berriketan taldeetan, gehienak ikas-leak edo ikasle ohiak. • Euskarara hurbiltzeko eta ikasteko progresio ona: Auzoko, Aisa, Eus-kaltea, Berriketan (+kanpo harremanak handitzeko irteerak...) • EUSKARALDIAK haus-nartzeko eta aktibatzeko	○ Euskaltegiko ikasleei hitzal-di/hausnarketa saio gehiago txertatu ikas-orduetan: sozio-linguistika (Karmelo Aiesta, Pello Jauregi...), herriko edo inguruko pertsona erreferen-teak, ikas-estrategien inguru-koak (unitate didaktikoak pres-tatu)... ○ Kanpo ekintzetan parte har-tzen badute, diru gehiago bu-eltatu. ○ Euskara eguneroko bizitzare-

da, ahozkoa lantzeko egin diren azken eskaintzetan ez da talderik sortu... - Ikasle batzuk, klasetik kanpo, dena gaztelaniaz. - Udal Euskaltegian irakasle talde finko txikia izatea oztopo da proiektuaren norabideaz hausnartzeko, zenbait proiektu aurrera eramateko....	aukera zabalduko digu. Ikasteko aukera zabala: autoikaskuntza, kolektibo eta helburu bereziatarako ikastaroak (Aisa, bertako euskara, Hika, gurasoentzako...), leku desberdinetan... Horietako batzuk %100 ordainduta.	kin lotuta, talde zabalagoan praktikatzeko bideak landu ikasleekin batera eta euren inguruarekin: lanean, kalegiroan, eskola-giroan... Eusle metodologia. EUSKARALDIA bultzagarri. Euskara ikasteko aukera zabaldu: modulu malguagoak, eskolak euskaltegitik kanpo eskoletan, adibidez...
---	---	---

AUZOKO

<u>Ahulguneak</u>	<u>Indarguneak</u>
- Atzerriarregana hurbiltzeko baliabide falta: harrera-plan eraginkorrik ez... Eurak hurbiltzen ez badira, eurengana iristeko bideak behar dira. - Atzerriarrek harremanetan dauden eragile desberdinen (Caritas, Sos Arrazakeriak, EPA, elikagaien bankua; Bizikasi, Udaleko Gizarte Zerbitzuak, Lanbide...) artean elkarlan gutxi gaiazen inguruan. - Euskaldunon aldetik mesfidantza edo irekitasun falta. Kritikak ere ugari: "diru-laguntza gehiegi", ... - Kopuruz oso mugatua. Ikus adierazleak.	- Auzokoren bitartez euskal kulturara hurbiltzen dira, integratzeko lehen urratsak ematen dira. - Kanpotarrei sozializatzeko premia pizten zaie. Umeek euskaraz ikastea ere motibatzen lagungarria da. - Zenbait praktika on: "Euskara lapikoan" ikastaroa Bizikasirekin. - Aisarekin lotura eginez euskalduntze prozesuan sendoago murgiltzeko aukera. - Aukera, ikastetxeetako Gurasoen Euskara batzordeen eta, oro har, eskola komunitateen inguruan, zerbait berezia egiteko.

BERRIKETAN

<u>Ahulguneak</u>	<u>Indarguneak</u>
- Ingurukoekin hizkuntza ohitura aldatzeko zailtasunak. Taldean eroso, baina taldetik kanpo helburuak jarri eta urratsak emateko zailtasunak. - Kasu batzuetan euskaldunok laguntza gutxi euskaraz juxtu hitz egiten duenari (zailtasuna sumatuz gero, zuzenean gaztelaniara). - Guraso-lagunen taldeak sortzeko zailtasunak, gurasoak eta umeak elkartzen ziren talde bakarra izan da. - Ez da gazteengana iristen. - Astean behin ordubete gutxi da. - Herritarren artean ezagutza txikia dago programari buruz eta partaideen kopurua mugatua da (60 lagun inguru), herriko ia euskaldunen kopurua kontuan hartuta. Dabiltzanetako batzuk, gainera urte luzetan dabiltza.	- Euskararen maila apala dutenek praktikatzeko konfiantza giroa. - Partaideek diotenez, programari esker programaz kanpo ere euskaraz gehiago egiten dute (adibidez, dendan) eta euskarazko kontsumoa (telebista, aldizkariak...) ere handitzen dute. - Euskaltegiarekin koordinazio ona. Bidelari asko euskaltegitik etortzen dira. - Euskaltegitik kanpo, euren inguru hurbilean euskaraz hitz egiteko aukera gutxi dutenentzat aukera ona. - Ekintza berezien bidez inguruko euskaldunen sarea zabaltzen da. - Partaideen aldetik, balorazio oso positiboa jasotzen du. - Zenbait esperientzia positibo, adibidez, udalbrigadako langileen mintza-tratuak. - Euskaraldiak aukera emango digu ia euskaldun berriak aktibatzen, horri jarraipena emateko bidea aztertu beharko litzateke.

e) Estrategiak eta ekintzak 2018-2022

01. Planifikazioa, azterketak, esparruko lantaldeen koordinazio orokorra

Ekintza	Azalpena	Eragileak
3.01.a. Esparruko lan-mahaia: euskaldun-tzeaz planteamendu berria, erabilera oinarri.	Honakoak dira lan-mahaiko partaideak: Udal Euskaltegia, Jardun eta Euskara Zerbitzua. Arloko egitasmoak koordinatzeaz eta proposamen berriak lantzeaz arduratzen da. Une honetako eginkizun nagusia: erabilera oinarri eta motore izango duen planteamendua diseinatu... Gero horren arabera moldatu beharko lirateke ditugun programak.	Euskara Zerb. Euskaltegia Jardun

04. Komunikazioa, sentiberatzea, sustapena

Ekintza	Azalpena	Eragileak
3.04.a. Etorkinak euskarara hurbiltzeko arloko eragileen arteko elkarlana bideratzea.	Herrira etorri berriak direnei baliabide gida eskaintzen zaie, tartean euskara ikasteko aukeren berri emanaz. Hala ere, horren eragina mugatua da eta beharrezkotzat jotzen da etorkinekin jarduten duten eragileen artean harrera protokolo bat lantzea eta elkarlana bultzatzea: Caritas, Sos Arrazakeriak, EPA, elikagaien bankua; Bizikasi, Udaleko Gizarte Zerbitzuak, Lanbide...)	Euskara Zerb. Gizarte Zerb. Jardun Euskaltegia Aipatutako gizarte eragileak
3.04.c. Alfabetatu edo euskaldundu diren pertsona eredugarrien esperientziak edo gai-an adituak direnen azalpenak zabaldu.	Euskaltegiko ikasleentzako hitzaldi eta hausnarketa saioak, ikas-orduetan: soziolinguistika (Karmelo Aiesta, Pello Jauregi...), herriko edo inguruko pertsona erreferenteak, ikas-estrategien ingurukoak (unitate didaktikoak prestatu)... Gauza bera Auzokon edo Berriketan dabilzanentzat edo herritarrentzat, oro har.	Euskaltegia Jardun Euskara Zerb

05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduak material, ikastaro, erabilgune...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
3.05.a. Euskara ikas-tearen doakotasunerantzko urratsak ematea.	Helburua: maila batera arte euskara ikastea doakoa izatea.	Euskaltegia
3.05.b. AISA. Etorkin helduentzako euskara ikastaroak.	2004an hasi ginen etorkin helduentzako ikastaro eskaintza bereziarekin. Ordutik, 60 orduko AISA ikastaroak urtero eskaini ditu Udal Euskaltegiak Euskara Zerbitzuarekin elkarlanean. Bide horri jarraipena emango zaio.	Euskaltegia Euskara Zerb
3.05.c. Euskara lantzeko saio bereziak antolatzea: merkatarientzakoak, bertako euskara lantzekoak, gurasoentzakoak...	Talde bereziei eskaintako edo helburu jakin baten inguruko ikastaro laburrak eskaintzea: merkatarientzako ikastaroak, bertako euskara lantzekoak, hika lantzekoak, gurasoentzakoak...	Euskaltegia Euskara Zerb Bedelkar Guraso batzordeak
3.05.d. Maila jasoko ikastaroak, ahozkoa lantzeko.	Batez ere biderkatzaile izango den jendeari bideratua: irakasle, hezitzaile...	Euskaltegia Euskara Zerb.
3.05.e. BERRIKETAN. Euskara praktikatzeko.	Berriketan euskaldun berriak (euskara maila hobetu nahi dutenak edota euren inguruan euskaraz berba egiteko	Jardun Euskara Zerb.

ko guneak eskaintzea.	aukera gutxi dutenak) euskaraz berba egiten dutenekin elkartu eta berba egitea errazten duen doako proiektua da. Aurrera begirako helburua: Euskaraldia aprobetxatuaz eta gaur egungo beste esperientzia eta metodologia batzuk (Aldahitz, Eusle...) kontuan hartuta, egitasmoa zabaldu (adibidez, enpresetara edo kaleko lagunarte girora) eta indarberritzea.	Euskaltegia
3.05.f. AUZOKO programa, etorri berriak euskararen mundura hurbiltzekoa.	Etorkinak euskarara hurbiltzea helburu duen AUZOKO programa indarberritzeko bideak jorratzea: elkarlan berriak (gurasoen euskara batzordeak, Bizikasi...), metodologia berriak (etorkinen intereseko ikastaroak, ulerrizketak...)...	Jardun Euskara Zerb. Euskaltegia

07. Diru-laguntza

Ekintza	Azalpena	Eragileak
3.07.a. Udal Euskaltegitik kanpo euskara ikasten dutenendako diru-laguntzak.	Udal euskaltegiak aspaldiko urteetan eman izan dizkie bertan jardun izan duten ikasleei era bateko edo besteko laguntzak, matrikularen zati baten edo osoaren itzulketarekin gauzatzen direnak. Hemen planteatzen ditugun laguntzak Udal Euskaltegitik kanpo (beste euskaltegi batzuk, barne-tegiak...) euskara ikasten duten ikasleei bideratuko zaizkie euskalduntzen edo alfabetatzen diharduten bergarar guztiek laguntza bertsuak izan ditzaten.	
3.07.b. Udal Euskaltegiarentzako laguntza arrunta.	Udal Euskaltegiari bere jardun arrunterako Udalak egiten dion diru-ekarpena.	
3.07.d. Korrikarentzako diru-laguntza.	Bi urterik behin izan ohi da Korrika. Udalak diruz lagundu ohi du.	

4. ADMINISTRAZIOA

a) Arloaren garrantzia.

Txosten honen sarreran adierazi dugun moduan, Udal Legean jasotzen da udalaren eskumenetako bat dela euskararen erabilera sustatu eta normalizazioa planifikatzea. Garrantzi handieneko arloetako bat da, beraz, udal-administrazioa.

Eskumen hori izateak berak eredu izateko betebeharra ere badakarkio, zalantzarik barik, bai idatzizko jardun arautuan eta baita arauz finkatu gabeko ahozko jardunean ere.

b) OHARRA

Administrazioak hizkuntza normalkuntzaren aldetik duen erantzukizun hori dela eta, Erabilera Plan berezitua egin beharra dute udalek Eusko Jaurlaritzak emandako jarraibideen arabera, eta aurtengo urtean egingo du Bergarako Udalak ere berea.

Ondorioz, hemen ez dugu jasoko arlo honen gaineko plan-proposamenik.

Udalerako erabilera planean jasotzen direnak udalerrira begirako Plan orokor honekin uztartuko dira.

5. ARLO SOZIOEKONOMIKOA: lan-mundua, merkataritza...

a) Arloaren garrantzia.

Arlo sozioekonomikoa lehentasun handieneko arloetako bat da, hainbat arrazoigatik:

- Helduok bizitzan denbora-tarte handiena igarotzen dugun eremuetako bat da, dela lanean edo zerbitzu-erabiltzaile edo kontsumitzaile gisa. Sozializazio-eremu nagusietakoa, beraz, hizkera formala eta informala biak erabiltzen diren eremua.
- Behar-beharrezkoa da euskarari laneko funtzioa aitortzea. Lan-mundua euskaraz izateak hezkuntzak euskalduntzen dituen belaunaldien euskara sendotzea dakar; aldiz, lanean euskarari lekurik ez egiteak, justu kontrakoa: eskolak kostata euskaldundu dituen gazteen euskara ahultzea eta eskastea.
Lortu behar genuke, jendea kontziente izatea euskara lanerako beharrezko tresna izango dela beretzat, eskatu egin behar zaiola.

Une berezi batean gaude, gainera: 60ko hamarkadan jaiotakoen belaunaldi jendetsua erretiro garaira iristen ari da eta epe motzean errelebo handia izango da lan-munduan. Funtsezkoa izango da errelebo hori egoki kudeatzea.

Heldu aroa lan-munduan ardaztuta dago eta, neurri batean, gure bizitzako lehen 25 urteak ere lan-munduari begirakoak dira. Eguneko ordurik gehienak lanean egiten ditugu eta bizitzako urterik gehienak (40-45 urte) ere bai.

Gainera, lan-munduak, gero eta eragin handiagoa du etxean, familian eta lagunartean. Gaur egungo gizarte antolaketa dela eta, estatistikoki, lantokia da bikote harreman gehien sortzen den esparrua, baita lagunarteko harreman askoren sorlekua ere. Ez alferrik esna igarotzen ditugun ordu gehienak lanean igarotzen baititugu buruz buruko harremanetan, bilera, kafe-hartze, bidaia, lan-bazkari eta abarretan. Gaur egun, lan-munduko harremanak pertsonen arteko harreman intimoenetarako eta hurbilekoenetarako zubi izaten dira. Lan harreman horietan sortutako hizkuntza ohiturek eragin betea dute lankideen arteko bikote harremanean eta elkarbitzitarako pausoa emanez gero, baita etxeko hizkuntza ohituretan ere.

(Elefantea ikusi. Patxi Saez, Azpeitiko euskara patronatuko zuzendaria. www.erabili.eus)

b) Egoeraren adierazleak.

b1) Industria.

b.1.1. Egoera soziolinguistikoarenak. Ez daukagu esparruko egoera orokorraren gaineko informazio gaurkoturik. Ditugunak bi azterketa zahar dira, 1989an SIADECOK eta 2000n EHUK (Olatz Olaso, Iñaki Martinez de Luna) eginak. Bietako datuak ez dira, gainera, kasu guztietan konparagarriak. Hala ere, hona hemen daukaguna:

Industriaren bilakaera, 1990-2000.

		Industria			
		1990		2000	
		Eusk.	Bietara	Eusk.	Bietara
HIZKUNTZA GAITASUNA	Enpleguak	%48.9		%59.3	
	Kanpoko idatziak	%4.9	%26.6	%5.1	%22
IRUDIA eta ERROTULAZIOA	Barruko agerilko idazkiak	0.9%	%24.5	%1.7	%19
	Inprimakiak	%0.5	%16.4	%0	%3.8
KANPOKO HARREM.	Telefonoan	%25	%24	%30.7	%8.7
BARRUKO HARREM.	Laneko harremana	%40	%22	%23.6	%4.9
	Lan bilerak	%11	%21	%6.6	%1.3

Hizkuntza gaitasuna. Euskaldunen portzentaiak 10.4 puntu (%48.9tik %59.3ra) egin zuen gora. Gorakada hori herritar euskaldunen portzentaiaren gorakada baino zerbait handiagoa da.

Erabilerari dagokionez, 1990eko datu-bilketan 3 kategoria (euskaraz, bietara eta gaztelaraz) erabili ziren eta 2000. urtean gehiago. Ondorioz, urte horretan, *Euskaraz* kategoriaren barruan “euskara hutsezkoak” eta “gehienbat euskaraz” zeudenak bildu ziren.

Datu zaharrak izanik, uste dugu ez duela merezi datuon analisisan sartzerik. Komenigarria litzateke egoera berriz aztertzea eta, ahal dela, datuokin konparatzeko aukera izatea.

Bestalde, lan-munduarekin lotura zuzen-zuzena duenez, interesgarria da Lanbide Heziketako ikasketetako hizkuntzari buruzko informazioa izatea. Irakaskuntza-ren atalean, 26. orrialdean eman dugu informazio zehatza.

b.1.2. Sustapenarenak. Azken urteetan ez da egin sustapen-lanik Bergarako Udaletik eta ez dugu gaiaren gaineko informazio zehatzik. Edonola ere, Bergara mailan 4-5 enpresak eta Debagoienean 50 inguruk dituzte euskara planak. Hori, entitate publikoak (udal, ikastetxe, osasun-etxe...) kontuan hartu gabe.

B2) Merkataritza eta zerbitzuak.

b.2.1. Egoera soziolinguistikoarenak. Datu zaharkituak ditugu kasu honetan ere, Udalaren en-karguz SIADECOK egindako azterketetakoak, 1993 eta 1995ekoak eta EHUK (Olatz Olaso, Iñaki Martinez de Luna) egindakoa 2000koa.

Gaitasuna. Zerbitzuetako langile euskaldunak, 2000. (%)

Osasuna	Merkataritza	Ostalaritza	Aseguru. Aholkulari, finantza	Gremioak	Zerbitzu pertsonal	Bestelakoak
66,7	69,5	74,2	76,5	51,2	73,1	67,6

Irudi eta errotulazioko elementuen bilakaera, 1993-1995-2000

Urtea	Errotulu nagusia, euskaraz	Errotulu nagusia, bietan	Barruko errotulazioa euskaraz	Barruko errotulazioa bietan	Kanpoko elementuak euskaraz	Kanpoko elementuak bietan	Poltsak euskaraz	Poltsak elebietan
1993	22,8	18,7						
1995	34	17,2	7,5	18,5	6,9	13,8	22,1	23,3
2000	46,4	18,8	5,9	17,4	21,7	15,2	37,4	25,9

Zerbitzuetako hizkuntza erabilera, 2000: IDATZIZ (%)

Irudia eta errotulazioa euskaraz	Irudia eta errotulazioa bietan	Barruko harremanak euskaraz	Barruko harremanak bietan	Kanpoko harremanak euskaraz	Kanpoko harremanak bietan
27	17	2	4	9	16

Kasu honetan ere uste dugu, datu zaharrak izanik, ez duela merezi bilakaeraren baloraziotan sar-
tzerik.

c) Plangintzarako helburu orokorrak 2018-2022, Bergaran:

- Industria: egoeraren informazioa jasotzea eta esparrurako oinarritzko egitasmoa diseinatu eta bideratzea, eragile nagusiekin batera.
- Merkataritza eta ostalaritza: hizkuntza paisaia euskalduntzea, bezeroen eskaria sustatzea, langileen euskalduntzea sustatzea...

Beti ere, oso aintzat hartu beharreko faktorea izango da Udalerriz gaindiko ikuspegia eta horren barruan Eusko Jaurlaritzak egin asmo duen Esparru Sozioekonomikorako Plan Estrategikoa.

d) Balorazioak eta aintzat hartzeko faktoreak.

Plan Estrategikoa lantzeko parte-hartze saioan, bereziki landu zen lan-munduaren gaia. Hona he-
men bertan azaleratu ziren balorazio nagusiak:

- ✓ **Herriz gaindiko planteamenduarekin jokatzeko komeni da,** bai egoeraren azterketa egitean eta baita sentiberatze eta sustatze-lana gauzatzean, hemengo enpresetara datozen langileak ez direlako bakarrik Miguel Altunakoak. Interesgarria litzateke bailara mailan egitea eta, ahal dela, baita maila zabalagoan ere: Debagoienaz gertuko beste bailarak, Gasteiz aldea...
- ✓ **Momentu garrantzitsu eta zailean gaude.**
Enpresek langileak lortzeko zailtasunak dituzte. Foru Aldundia dirua sartzen ari da kanpora jo-
andako talentuak bueltatu daitezen. Horiez gain, kanpoko langileak erakartzeko ere harrerak
prestatzen ari dira, besteak beste honelakoak galdetuaz: *Familiarekin zatoz? Zure bikotekideak
behar du lana?...* Zalantza da euskara kontuan hartuko den plan horietan. Aldundian komentatu
beharko da kontua hau.
- ✓ **Egoeraren berri jaso beharko litzateke:**
 - Udalak herriko azterketa sozioekonomikoa egiteko asmoa du. Azterketa hori oso aukera egokia litzateke hizkuntza egoera ere jasotzeko. Bikaineko ardatz eta adierazle nagusiak har litezke kontuan.
 - Edonola ere, bailarako informazioa izatea komeni zaigu: enpresen zerrenda, zeintzuk diren kontratatzaileak; euskara-planak dituztenak... Lanbidetik eta EMUNetik lor litez-
ke datu horiek.
- ✓ **Komunikazioa oso garrantzitsua da.**
 - **Enpresetako egoeraren berri eman** behar zaie modu positiboan bai gizarteari oro har eta baita Lanbide Heziketan zein unibertsitatean ikasten ari direnei. Debagoienan lan egiteko euskaraz jakin behar dela da zabaldu behar den mezua. Oso enpresa garrantzitsuak eta punteroak ditugu bailaran, neurri handi batean euskaraz funtzionatzen dihardutenak.
 - **Euskaraz jakitea premiazkoa** dela ulertu behar dute Lanbide Heziketako ikastetxeek eta unibertsitateak eta hori euren zereginetan txertatu beharra daukate. Antolatzen dituzten hi-
tzaldietan, ate irekietan, enpresetara egiten dituzten bisitetan, azoketan... euskararen gaia txertatu behar dute.

✓ **Eragile nagusiak.**

- **Askotariko eragileak** daude: enpresak, sindikatuak, Lanbide Heziketako ikastetxeak, Unibertsitatea, erakundeetako garapen zerbitzuak...
- **Enpresa berrien sorreraren garrantzia.** Bereziki kontuan hartzekoak dira enpresa berrien sorreran bultzatzaile eta aholkulari/inkubatzaile papera betetzen duten entitateak (Saiolan, unibertsitateak, Lanbide Heziketako ikastetxeak...) eta laguntzaile direnak: SPRI, Jaurlaritza, aldundia, udaletako garapen zerbitzuak, bailarako garapen agentziak... Horietan ideia garatzen den lehen unetik txertatu behar da euskararen gaia, bai formazio eta aholkulartzan bai diru-laguntza deialdietan... Garbi hartu kontuan, hizkuntzak kudeatu egin behar direla enpresetan.
- Horiez gain, zer esan handia izan dezake **LANEKIK**, arloa euskalduntzeko betetzen duen lana (Lanbide Heziketako materiala euskaratzea, enpresetan praktikak euskaraz egiteko sustapena...) dela eta. Eta era berean, aintzat hartzekoak dira euskara planaren inguruan sortutako egiturak eta ekimenak: euskaragileak, euslan, ziurtagiriak...

✓ **Euskaraldia aukera egokia.**

Euskaraldiak balio dezake bailarako enpresen egoeraren berri ematekoko eta harremanak sortzeko. Euskara planak dituzten enpresetan egingo da zerbait Euskaraldiaren bueltan, baina euskararen inguruko dinamikarik ez duten enpresetan ere Euskaraldia zer den azaldu behar da eta Bergaran asko dira. Sindikatuek ere parte hartu behar dute ezinbestean. Enpresa txikiak ere hor daude eta inportanteak dira (besteen hornitzaileak dira, herritarrek harremanak dituzte...)

✓ **Lehentasuna, lan-mundura sartuko diren gazteetan** jarri behar da. Lanean dabiltzan pertsona erdaldun edadetuei begira gutxieneko ulermen bat lortzeko zerbait egin liteke, akaso, baina lehentasuna enpresetara iritsiko diren berriek izan behar dute. Edonola ere, berri horiei, lana euskaraz egiteko aukera eskaini beharko zaie.

✓ **Zenbait gasturi erantzuteko elkarlanaren beharra.** Zenbait baliabide informatiko (adibidez, ERPak) euskaraz izateak kostu handia du eta ezinezko da enpresa batek erantzutea. Halakoe-tarako elkarlan bideak jorratu beharra ikusten da, nahiz eta bide hori ere ez den erraza ikusten, hizkuntzaz aparte ere, enpresak askotan ez direlako adostasunetara iristen baliabide berak erabiltzeko eta zenbait enpresak Euskal Herriaz kanpoko plantekiko harreman hizkuntzatat inglesa hartzen dutelako... **Idea:** euskaraz lan egiten duten enpresen federazioa edo elkar-tea... Debagoienean egin liteke halako esperientzia txikiren bat, kontuan hartuta euskara pla-nak dituzten enpresa mordo bat daudela...?

Edozein kasutan garrantzitsuena, programa horiek nola elikatzen diren da garrantzitsuena. Programa bera ingelesez egonda ere, euskaraz elikatzea.

✓ **Euskara ikasteko baldintza ekonomikoak direla eta.** Euskaraz ikasteko arazo ekonomikoa ere hor dago. Batzuentzat oztopo izan liteke matrikula ordaindu behar izatea. Edonola ere, hainbat kasutan enpresak ordaintzen du matrikula; batzuetan, klaseetan emandako orduen er-dia ere lan-ordu moduan kontatzen zaie eta, hala ere, jendea ez da apuntatzen.

✓ **Komertzioetan, gremioetan... eskaria sustatu behar da.**

Komertzioetan, gremioetan... erdaldun elebakarrak ugaritu dira eta horrek erdal giroa na-gusitzea eta euskararen erabilera zailtzea dakar. Eskaria sustatu behar da ezinbestean euskaldunen artean dendetan, hornitzaileekin...

✓ **Kontuan hartzeko erreferentziak:**

- Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza hasita dago arlo sozio-ekonomikoaren plan estrategikoa egiten.
- Hainbat eskualdetan (Buruntzaldea, Oarsoalde...) abian dira lan-mundua euskalduntze-ko ekimenak...

e) Estrategiak eta ekintzak 2018-2022

01. Planifikazioa, azterketak, esparruko lantaldeen koordinazio orokorra

Ekintza	Azalpena	Eragileak
5.01.a. Merkataritza, <i>Bergara euskaraz bizi</i> lan-mahaiaren jarduna dinamizatu.	Hau da bere helburua: Bergara Bizi programa oinarri izanik, merkataritzako eta euskalgintzako eragileen lankidetzak sustatuaz eta sektoreari begira dauden beste ekimen batzuk (<i>Euskaraldia</i> , Idazlaguna, UE-MAren material eskaintza...) ere kontuan hartuta, merkataritza euskalduntzeko egitasmo sendoa lantzea.	• Euskara Zer. • Udala-Garapena • Bedelkar • Jardun
5.01.a. Lan-munduko mahaia: enpresa mundurako lan-programa diseinatu.	Azken urteetan landu izan ez dugun arloa izanik, lehenengo eginkizuntzat, egoeraren berri jaso eta arlorako oinarritzako lan-programa bat zehaztea eta bideratzea izango da. Gaia bailara mailan jorratzea planteatuko da. Euskaraldia elkarlan horrentzako abiapuntu ona eskain dezake.	• Euskara Zer. • Laneki ??? • Miguel Altuna • Sindikatuak • Boluntarioak

02. Jarraipena eta ebaluazioa

Ekintza	Azalpena	Eragileak
5.02.a. Esparru sozio-ekonomikoko hizkuntza egoeraren azterketa.	Udalak egin asmo duen azterketa sozioekonomikoa aprobetxatuaz euskararen egoeraren informazioa jasotzea.	• Udala-Garapena • Euskara Zer. • Enpresa kontratatua

04. Komunikazioa, sentiberatzea, sustapena

Ekintza	Azalpena	Eragileak
5.04.a. Idazlaguna. Merkataritzako hizkuntza paisaia euskalduntzeko egitasmoa.	Azken urteetan Jardunekin eta herriko merkataritzarekin batera bideratu den programa, denda, taberna, jatetxe eta abarretako hizkuntza paisaia euskalduntzea helburu duena. Bere jarduna Bergara Euskaraz Bizi lan-mahaiaren jardunarekin uztartu beharko da.	• Jardun • Euskara Zer.
5.04.b. Profesional euskaldunak ezagutze-erematea.	Herriko profesional euskaldunak ezagutze-erematea, bide desberdinetatik: Goiena, UEMA-ren webgunea... Une honetan herriko hainbat profesional badira UEMako webgunean.	• Euskara Zer • UEMA
5.04.c.- Lanbide heziketako eta institutuetako ikasleak informatu eta sentiberatzea.	Lanbide Heziketako ikasleei enpresetako hizkuntza kudeaketaren eta euskara planen inguruko informazioa eta formazioa eskaini. Aintzat hartu beharreko beste kolektibo bat: ikasketa orientatzaileak...	• Euskara Zer • Ikastetxeak • Laneki • Aholkularitza enpresak?
5.04.d.- Enpresetako euskara planen buruzko komunikazioa herritarrei begira.	Enpresetan euskara normalizatzeko egiten den lanaren eta izan den bilakaeraren zabal-kundea egitea.	• Euskara Zer • Mankomunitatea • Laneki • Aholkularitza enpresak?

5.04.e.- Errenta aitorpena euskaraz.	Errenta aitorpena euskaraz egiteko kanpaina.	• Euskara Zerb. • Debago. Mankomunitatea
--------------------------------------	--	---

05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduzko material, ikastaro, erabilgune...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
5.05.a.- Establezimenduei euskarazko zerbitzuak eta materialak eskaini.	Materialak azken urteetan UEMAk eskaintzen ditu. Aurrera ere hala jarraitzea planteatzen da, baina Idazlaguna programarekin uztartuta. Ikastaroei dagokienez, Udal Euskaltegiak hainbatean behin eskaini ohi ditu behar berezietarako ikastaroak eta tartean izan dira merkatarienezakoak ere.	• UEMA • Jardun • Euskaltegia

06. Laguntza teknikoa: zuzenketak, aholkularitza, itzulpenak...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
5.06.b. Merkatarienezako itzulpen eta zuzenketa zerbitzua	Inprenta, dendari eta abarrei itzulpen eta zuzenketak egin ohi zaizkie irizpide batzuen barruan.	• Euskara Zerb. • UEMA

6. ARLO SOZIOKULTURALA: Kirola, aisia, kultura

a) Arloaren garrantzia.

Adituen artean adostasun zabala dago haur eta nerabeetan “**etxea, eskola, eskolaz kanpoko jarduerak**” hirukoa lehentasunezko eremu izendatzerakoan. Eremu horiek, **komunikabide eta kultur-kontsumoarekin** batera, azaltzen dira ARRUE ikerketan³ gazteen erabileran eragin handi-enekotzat.

Badira hainbat faktore arlo soziokulturala euskararen normalkuntzarako garrantzitsu bihurtzen dutenak: sozializazio-eremu nagusietakoak dira, egunean denbora-tarte handia hartzen dutenak; euskara mundu ludikoarekin, bizipen positiboekin, lotzen du; jarduera antolatuetan sortzen diren harremanak lagunarte arautugabeetarako zubi izaten dira...

Nagusiki edo soilik eskolaren eskutik euskaldundutako gazteen harreman sareetan (etxea, lagunartea, kale-giroa, lantokia) euskara oso ahula baldin bada, euskaratik urrun geratuko dira haiek. Eta etxetik euskaldundutakoen harreman sareetan ahul baldin bada euskara, edo euskararekiko kontzientzia ahula baldin bada, lehen hizkuntza izatetik bigarrena izatera pasatzeko arriskuan izango dira horiek.

(Eta hemendik aurrera zer? 2016. Eusko Jaurlaritza. Euskararen Aholku batzordea).

Bestalde, ezin ahaztu kultura kontsumoak, hedabideek... hizkuntza elikatzeko iturri diren neurrian.

b) Egoeraren adierazleak

1.- Partehartzea eta hizkuntza, 2017-18 ikasturtean, 18 urtez azpikoen artean

a. Kultura arloa

		Partaid.	Mut	Nes	Mut %	Nes %	Etorki.	PH %	Eus %
Elkarteak	Musika eskola	884*	330	553	37	63	16	46	100
	Antzerki eskola	10	3	7	30	70	----	2	100
	Bertso eskola	7	4	3	57	43	----	1	100
	Euskal dantzak ME	60	6	54	10	90		3	100
	Euskal dantzak	92	12	80	13	87		5	100
	Orfeoi gaztea	27	4	23	15	85	1	3	100
Entit. pribatuak	Candem Town								0

Oharrak:

- **PH%:** Parte har dezaketen guztiak kontuan hartuta, zenbatek hartzen duten parte jardueran.
- ***Musika eskola, 884 partaide:** ez daude 884 lagun matrikulatuta eskolan, pertsona berak jarduer bat baino gehiagotan har dezakeelako parte.
- **Candem Twon:** 2016-17 ikasturteko egoera, arduradunaren esanetan

³ EAEko Ikasleen Euskararen Erabilera eskola-giroan, 2011-2015. Eusko Jaurlaritza eta Soziolinguistika Klusterra

b. Aisialdia

		Partaid.	Mut	Nes	Mut %	Nes %	Etorki.	PH %	Eus %
Elkartek	Txapligu	168 (75)	61	107	36	64	----	30	100
	Gaztelekua	80 (50)	40	40	50	50	1	12	100
	Udaleku irekiak	525	289	236	55	45	2	37	100
	Ludoteka	104 (50)	40	64	39	61	40	18	100

Oharrak:

- **Partaideak:** lehenengo kopurua izena emandakoak, parentesi artean normalean joaten direnak.
- **PH%:** Parte har dezaketen guztiak kontuan hartuta, zenbatek hartzen duten parte jardueran.
- **Udaleku irekiak:** 2016-17 ikasturteko datuak dira.

c. Euskara-errefortzuak

	Partaideak
LH hasiera maila	10
LH maila ertaina	17
DBH hasiera maila	9
DBH maila ertaina	7
Guztira	43

d. Kirolak

		Partaid.	Mut	Nes	Mut %	Nes %	Etorki.	PH %	Eus %
Elkartek	Pilota	101	92	9	91	9	----	6	100
	Igeriketa	78	25	53	32	68	1	5	100
	Ziklismoa	22	22	----	100	----	----	1	100
	Eskubaloia	73	44	29	60	40	1	5	100
	Karatea	101	65	36	64	36	----	6	100
	Piraguismoa	12	10	2	83	17	----	1	100
	Futbol eskola	167	144	23	86	14	13	29	100
	Futbol federatua	226	140	86	62	38	4	22	73
	Saskibaloia	114	52	62	46	54	1	8	72
	Gimn. erritmikoa	55	---	55	----	100	----	3	57
	Hockey-a	32	20	12	63	37		2	100
Udala	Eskola kirola	475	322	153	68	32	31	55	100
	Igeriketa	279	132	142	49	51		---	100
	Spining gazte	18	5	13	28	72	----	3	100
	Zunba	15	----	15	---	100	----	2	100
	Multitratting	16	2	14	12	88	----	2	100
Enti. pribatuak	Karatea Giartzu								0

Oharrak:

- **PH%:** Parte har dezaketen guztiak kontuan hartuta, zenbatek hartzen duten parte jardueran.
- **Karatea Giartzu:** Kirol zerbitzuak emandako informazioaren arabera datua.

2.- 18 urtez azpikoentzako jardueren hizkuntza bilakaera

a. Kultura eta aisialdia: Entitate pribatuak eskaintzen dituzten jarduerak alde batera utziz gero, gainontzekoak euskaraz dira azken urteetan.

b. Kirola

		Euskaraz + nagusiki euskaraz (kirolarien %)				
		2013/14	2014/15	2015-16	2016-17	2017-18
Elkarteak	Futbol federatua	47	47	52	59	73
	Futbol eskola	74	84	93	100	100
	Saskibaloia	79	88	62	69	61
	Eskubaloia	100	100	86	100	100
	Pilota	100	100	100	100	100
	Igeriketa	100	100	100	100	100
	Gimn. erritmikoa	33	32	42	74	57
	Piraguismoa	0	47	100	100	100
	Ziklismoa	100	100	100	100	100
	Hockey-a	---	---	---	---	100
	Karatea	100	100	100	100	100
Udala	Eskola kirola	100	100	100	100	100
	Igeriketa	100	100	100	100	100
	Spining gazte	100	100	100	100	100
	Zumba	-	-	-	-	100
	Multitraining	---	---	----	----	100
Entitate pribatuak	Karatea Giartzu	-	-	-	-	0
GUZTIRA		73	79⁴	73	75	85

c) Helburu orokorrak 2018-2022:

- Herriko kirol, aisia eta kultura arloetako eskaintza, bereziki haur eta gazteei bideratua, euskaraz izatea, bai eskaintza publikoa eta baita gizarte-eragileena ere.
- Herrian kirol eta aisialdiko entrenatzaile/hezitzaile multzo prestatu bat lortzea, hizkuntza eragile izan daitezen.
- Esparru soziokulturala (bereziki, haur eta gazteekin lotua) euskararen arnagune funtzional izatea. Eskaintza euskaraz izateaz gain, entitatea euskaldundu, bai ahozko eta bai idatzizko jardunean.
- Herritarren euskarazko kultur sorkuntza sustatzea.
- Herritarren artean kultura-kontsumoa sustatzea:

Zeharlerroak: ahozkotasuna...

⁴ Igoera saskibaloian kirolari asko izan zirelako eta horietan ehuneko handia euskaraz.

d) Balorazioak eta aintzat hartzeko faktoreak.

INDARGUNEAK	AHULGUNEAK/HOBETZEKOAK
Bizipen positiboak	Eskolaz kanpoko mundua euskalduntzeak planteamendu orokorra (familia, eskola, elkarteak, kuadrillak...) eskatzen du; ez soilik, entitate horietan oinarritua, euren eragin-ahalmena ere mugatua delako zenbait arrazoigatik: hizkuntza arloko prestakuntzarik ez duten entrenatzaile boluntarioak edo jardun murriztekoak, taldeetara doazen umeen gaitasun edo hizkuntza-ohiturak...
Erabaki organoak: - Euskararen aldeko jarrera - Euskaldun berrien jarrera eredugarria	Entrenatzaileak, begiraleak...: - Langileak aurkitzeko zailtasunak: lan jardun laburrak edo boluntarioak - Langileak hizkuntza arloan trebatzeko zailtasunak
Gero eta langile gazteagoak ⇒ gero eta euskaldunagoak ezagutza aldetik.	Zenbait entrenatzaile eta hezitzailearen eredua: Euskaraz jakin arren hainbat entrenatzaile, begirale... gaztelaniaz bizi da. Umeek ikusten dute saioak euskaraz eskaitzen dituztela, baina gainontzekorako gaztelania erabiltzen dutela. Jardueratik kanpo ere entrenatzaileak, begiraleak... eredu izan behar du.
	Eskolaz kanpoko jarduerak euskaraz izatearen garrantzia gizarteratu behar da. Umeak txikiak direnean asko zaintzen da entrenatzailea euskalduna izatea, baina adin batetik aurrera ez da zaintzen. Hainbat arrazoigatik (entrenatzailea borondatez dabilela, entrenadorea ona dela...) onartu egiten da erdaraz izatea.
Erdaraz bizi direnentzat kuadrillen arteko nahastea	Euskaraz bizi direnentzat kuadrillen arteko nahastea, gaztelaniaren bultzagarri. Eskolaz kanpoko munduari oso zaila egiten zaio hor eragitea. Eusle metodologiak bideratu beharra.
Gizarte zerbitzuekin elkarlana: tarifa soziala zabaldu daiteke beste ekintza batzuetara? Futboleak hasi dira tarifa bereziak jartzen (kuota erdia ordaindu edo ez ordaindu) eta etorkin gehiago hasi dira joaten.	Etorkinak integratzeko zailtasunak. Ludotekan tarifa soziala ezartzeak ematen du integratziorako bidea, baina gaur egun horrenbeste apuntatu direnez, ludoteka integratziorako bide bilakatu beharrean ghetto bihurtzeko arriskua dago, hizkuntza lantzeko aukera gutxi eskaintzeaz gain.
18 urtetik gorakoetan badira herrian eredu egokiak: Seniorren taldeak, Gaztetxea, Xaxau...	Badago erreleborik? Erreferente dira gazteagoentzat?
	Eskolaz kanpoko mundu ez antolatua. Adinean gora egin ahala, jardun antolatuko parte hartzea murriztu egiten da eta antolatu gabekoa hazi. Jardun antolatu gabe horretan zer egin litekeen ere aztertu beharko litzateke.
	Mutilenganako eragina. Mutilak kirolen (berezi, futbolaren) inguruan mugiltzen dira, batez ere: entrenamenduak, partiduak ikusi herrian bertan eta telebistan, Anoetara joan... Hala, jardueraren hizkuntzaz gain, euren erreferenteen hizkuntzak (sare sozial eta hedabideen bidez jasotzen dutenak) ere pisu handia du eta gehienak gaztelaniaz dira. Gaur egun badira erreferente euskaltzaleak ere eta horiek bultzatu beharko lirateke.

	Identitatearen alderdia landu beharko litzateke, ekintza jakin bat bideratzean (udaleku irekietako begirale lanean edo kirol arloan euskara sustatzean, adibidez) ekintza horren zentzuaz jabetzeko.
	Haurren atxikimendua indartzea. Haur-nerabe adi-tartean aldaketa handiak izaten dira eta hainbat kasutan euskaraz egitea zaila egiten zaie besteen joeraren kontrara egin behar dutelako. Garrantzitsua da adin-tarte horietan euskara erakargarri izatea eta ez zama. Nola lortu hori?
	Partehartzea sustatzea. Garrantzi handia ematen zaio haur-gazteentzat antolatzen diren ekintzak eurekin batera diseinatu eta antolatzeari, edota eurekin elkarlanean.

e) Estrategiak eta ekintzak 2018-2022

01. Planifikazioa, azterketak, esparruko lantaldeen koordinazio orokorra

Ekintza	Azalpena	Eragileak
6.01.a. Eskolaz kanpoko jarduerak euskalduntzeko egitasmo berria	Helburua: Orain arteko lana sendotzea eta entrenamenduak, ekitaldiak, ikastaroak... euskaraz izateaz gain, inguru ere euskalduna izatea; esparru sozio-kulturala euskararen <i>arnasgune</i> funtzional izatea. Gipuzkoako Foru Aldundiak egin digu herrian programa pilotu bat abian jartzeko eskaintza. Egitasmo berri honen baitan uztartu beharko lirateke orain arte abian ditugun beste ekimenak eta izan litezkeen berriak: Euskaraldia, diru-laguntzaren zati bat erabileraren arabera ematea...	- Hainbat udal zerbitzu (Euskara, Kirola, Gazteria, Kultura, Berdintasuna...) - Foru Aldundia - Herriko elkarteak: Kultura, kirola, aisia...
6.01.b. Herrian kultur sorkuntzarako plataforma eratu. (???)	Helburua: Herrian sormenerako gogoia dutenei laguntzea: formazioa eskaintzea, sortutakoak plazaratzeko aukerak... Arreta berezia jarri beharko litzateke ahozko generoetan. Aintzat hartzeko ekimena: bere garaian Udalak antolatutako ideia lehiaketara aurkeztutako proposamena (Olerkia izenekoa), honako helburua zuena: <i>“Poesia musikatuz herrixa jantzi: dendak, tabernak, elkarteak, sarea, herriko hedabideak e.a. Ikusi, entzun eta barneratu, etorkizunean kanporatzeko.”</i>	- Kultura Zerb. - Liburutegia - Euskara Zerb. - Ikastetxeak - Musika Eskola - UEMA - Idazle Eskola - Sortzaileak

03. Hitzarmenen dinamizazio orokorra

Ekintza	Azalpena	Eragileak
6.03.a. Kirol elkarten entrenamendu eta partidetan euskararen erabilera sustatu, diru-laguntzetan hizkuntza irizpideak txertatuaz.	Ekimenaren helburua honakoa da: kirol elkarteek antolatzen dituzten jarduerak (bereziki, haur eta gazteei bideratuak) euskalduntzea. Horretarako, eurekin urteko helburuak finkatu eta jarraipena egin izan zaie eta euskararen erabileraren arabera ematen zaie Kirol Zerbitzuek ematen duten diruaren %10. Orain arteko irizpideak berrikusi egin beharko lirateke 6.01.a ekintzarekin uztartzeko eta eraginkorrago izateko.	- Kultura Zerb. - Euskara Zerb.

05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduazko material, ikastaro, erabilgune...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
6.05.a. Kirol entrenatzaile eta aisialdiko begiraleei euskarazko formazioa eskaini.	Kirol entrenatzaileei, bereziki, askotariko formazioa eskaini euskararen sustapenean eraginkorrago izan daitezten: entrenatzaile-titulua lortzeko ikastaroak, entrenamenduak gertatzeko aholkularitza, formazio soziolingüistikoa... Aisialdikoek gaur egun batez ere Gaztematikatik jasotzen dute formazioa.	• Kultura Zerb. • Euskara Zerb.
6.05.b. Udan eta beste oporraldi batzuetan euskaraz antolatzen diren ekintzak indartu: udalekuak, gabonetako jolas parkea...	Udaleko Gazteria arlotik bideratzen dira. Euskara Zerbitzuak parte hartzen du hizkuntza irizpideak lantzerakoan.	Gazteria Zerb.
6.05.c. Herrian euskarazko kultur eskaintza aberatsa egitea: musika, antzerkia, zinea...	Udaleko Kultura Zerbitzua arduratzen da kultur eskaintzaz.	Kultura Zerb.
6.05.d. Euskal kantagintzaren transmisioa bultzatu.	Haur eta gazteetan euskal kantagintza sustatzeko ekimenak bideratu. Une honetan Kantari dago umeei begira. Nerabe eta gazteei begira zer egin litekeen aztertu.	• Euskara Zerb. • Gazteria Zerb.
6.05. Koldo Eleizalde lehiaketak. Eragina indartzeko bideak jorratu.	Koldo Eleizalde lehiaketak sorkuntza bultzatzeko planteamendu osoago batean txertatu: parte hartzea eta kalitatea sustatzeko formazioa, lanak plazaratzeko bide berriak....	• Kultura Zerb. • Liburutegia • Euskara Zerb. • Ikastetxeak • Musika Eskola • Sortzaileak

07. Diru-laguntza

Ekintza	Azalpena	Eragileak
6.07.a. Diru-laguntza Bertsularien lagunak.	Iparraldeko Bertsularien Lagunak elkartearentzako laguntza.	• Euskara Zerb.

7. CORPUS-LANKETA: onomastika, euskalkia

a) Arloaren garrantzia.

Hizkuntzalaritzan, *corpus* edo *testu corpus* nolabait egituratutako testu sorta handi bat da. Corpusaren barruan sartzen dira, adibidez, testu bildumak, hiztegiak, onomastika izendegiak...

Corpus lanketa nagusia nazio mailan egiten da (Euskaltzaindiak, unibertsitateek, helburu hori duten beste hainbat erakundek...), baina badaude zenbait eginkizun udalerrri mailan bideratzekoak ere. Adibidez, Euskararen Legeak berak finkatutakoaren arabera, toponimo guztien izen ofizialak finkatzeko eskumena Jaurilaritzari, lurralde historikoetako foru-organoei edota toki-erakundeei aitortzen zaie, bakoitzari bere esparruan. Udalaren eskumena da bertako lekuen izen ofizialak finkatzea.

Bestalde, badira normalkuntzaren ikuspegitik garrantzitsuak diren bestelako eginkizunak, herriko euskalkiarekin (euskalkiaren aberastasuna jaso eta zabaltzearekin) lotuak: herriko hiztun egokien grabazioak, herri edo eskualdeko hiztegia, herriko esamoldeak...

b) Egoeraren adierazleak

Onomastika: Herriko toponimia nagusia %100 erabakita dago eta mapan argitaratuta. Ez dugu datu zehatzik horien erabilerari dagokionez, baina badira zuzendu beharreko hutsuneak, oraindik izen zaharrak agertzen baitira kale eta baserrietako plaketan, udal erroldan...

c) Helburu orokorrak 2018-2022:

- Leku izen-ofizialen erabilera egokia bermatzeko urrats nabarmenak ematea; gutxienez, sareko datutegi guztietan forma ofizialak agertzea.
- Sortuak ditugun bertako euskarako materialen (paperezko zein digitalen, - www.bergarakoeuskara.eus-) ezagutza areagotzea eta horien erabilera handitzea.
- Bertako hizkerari balorea ematea eta herritarrek hizkuntza gaietan protagonista eta sortzaile bihurtzea.

d) Balorazioak eta aintzat hartzeko faktoreak.

Aintzat hartu beharrekoa: www.bergarakoeuskara.eus webgunea une honetan Drupal bertsio zaharrean dago eta berritu beharra dauka.

Aztartzekoa litzateke webgune honetako edukiak wikipediarako nola erabil daitezkeen.

e) Estrategiak eta ekintzak 2018-2022

00. Arautzea, hizkuntza irizpideak finkatzea

Ekintza	Azalpena	Eragileak
7.00.b. Leku berriei (kale, eraikin...) eman beharreko izenen gaineko proposamenak egitea.	Unean unean sortzen diren kale, eraikin eta abarrei jartzeko izen-proposamenak egitea. Azken aldian toponimoak jarri izan zaizkie; beste bide batzuk ere izan litezke.	- Euskara Zer. - Beste udal zerbitzuak

01. Planifikazioa, azterketak, esparruko lantaldeen koordinazio orokorra

Ekintza	Azalpena	Eragileak
7.04.a. Herri hizkerako corpusak ezagutarazi eta bertako edukia lantzeko eta aberasteko lantaldea sortzeko aukera aztertu.	Jasota dugun corpusa (www.bergarakoeuskara.eus edo www.ahotsak.eus webguneetakoak, bereziki) ezagutzera eman eta horretan oinarrituta, lan berezituak (esamolde bildumak, gazte-hizkera, gaikako lexikoa...) egiteko edo edukiak aberasteko (argazkiz, ahotsez...) lantaldearen sorrera bultzatu. Wikipediarako lanketa egitean proposatzekoa izan liteke. Edukion zabalkundeari begira hedabideen eta sare sozialen partehartzea garrantzitsua izango litzateke.	• Ikastetxeetako euskara irakasleak • Aritu boluntarioak • Euskaltegia • Goierna (??)

04. Komunikazioa, sentiberatzea, sustapena

Ekintza	Azalpena	Eragileak
7.04. b. Herriko toponimien erabilera egokia bultzatu, entitate nagusien izendegietan.	Azkeneko urteetan arautze-lan handia egin dugu toponimian, baina hainbat datu-basetan oraindik forma zaharrak ere erabiltzen dira. Hori zuzentzea bultzatuko da: Entitate publiko zein pribatu nagusien (Udala, Jaurilaritza, GFA, Google...) izendegietako egoera zein den ezagutu eta forma ofiziala erabiltzea proposatuaz.	• Euskara Zerb. • Idazkaritza • Antolaketa • Artxiboa • Hirigintza
7.04.a. Euskara Zerbitzuak argitaratutako liburuen zabalkundea: digitalizatzea, salmenta...	Asko dira Bergarako Udalak bertako euskara jaso eta zabaltzeko sortutako liburuak. Batzuen ale asko daude biltegian eta horien zabalkunde ahalik eta egokiena egiteko modua aztertu eta bideratu beharko litzateke: prezio merke batean salduz, adibidez. Digitalizatu eta sarean jartzea ere izan liteke aukera bat.	• Euskara Zerb. • Udal Liburutegia • Kultura Zerb.
7.04.d. Abizenak euskarazko grafiaz jartzea bultzatu.	Une honetan abizenak euskarazko grafiaz jartzeko tramitazioa dezente erraztuta dago. Aldaketa hori sustatzeko kanpainak egitea planteatzen da.	Euskara Zerb

05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduak material, ikastaro, erabilgune...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
7.05.a. Bergarako ahotsak (www.ahotsak.eus) fondoa osatzen jarraitu.	Bergarako euskararen grabazio pila bat daude www.ahotsak.eus webgunean, baina horietako asko ez daude erabilgarri, kodifikatzea, transkribatzea... falta delako. Azken urteetan apurka joan izan gara lan hori bideratzen eta jarraipena emango zaio.	Euskara Zerb.

07. Diru-laguntza

Ekintza	Azalpena	Eragileak
7.07.a. Badihardugurekiko hitzarmena, diru-laguntza.	2001ean sinatu zuen Udalak Badihardugu elkar-tearen urteko jardun arrunta diruz laguntzeko hitzarmena. Hitzarmena urtez urte luzatzen da, alde bietakoren batek etetea eskatu ezik. Bertan zehaztutako diru-laguntza ematea eta Badiharduguren ekintzen jarraipena egitea izango da, beraz, ekintza honetako betekizuna.	Euskara Zerb.

8. HEDABIDEAK eta IKTak

a) Arloaren garrantzia.

Ez dago zalantza txikienik gaur egun hedabideek eta Informazio eta Komunikaziorako Teknologia berriek duten eragin ikaragarriaz. Gero eta pisu handiagoa dute gainera. Ikerketek diotenez, egunean 3-4 ordu ematen ditugu telebistan. Eremu oso erdalduna da gainera. Adibidez, Udalak DBH2koei 2011n egindako galdeketa atera zen emaitzaren arabera, ikasleen erdiek ez zuten azken hiru egunetan euskarazko telebistarik ikusi.

Teknologia berriei zer esan? Hala jasotzen da Eusko Jaurlaritzako Euskararen Aholku batzordeak argitaratutako *Euskarazko IKTak. Gomendioak herri-aginteentzat* dokumentuan:

Ezin dugu ahanzi, oso bereziki gazteen hizkuntza-erabilerak gaur egun neurri handi batean IKTetan gauzatzen direla, eta uste izatekoa da hala izango dela etorkizunean ere. Herriar askoren eta gazte gehienek bizileku da Internet. (..)

Teknologia Berriek munduko hizkuntza gutxituengan duten eraginari buruzko ikerketen emaitzek baidakortasunerako bidea zabaldu dute; izan ere, gero eta agerikoagoa da teknologia berriak erabiltzeko aukera duten komunitateetan, hauek toki garrantzitsua dutela hizkuntza biziberritze programetan.

Mundu mailako enpresa erraldoiak dira horietako askotan eduki sortzaile eta horietan udalen eragin-ahalmena hutsa da, praktikan. Baina, hizkuntzaren aldetik beste horiek adinako eraginik izan ez arren, lan handia egin dezakete udalek bi bidetatik:

- **Euskarazko eduki eskaintza** sustatzea: bai udalak berak sortzen dituenak euskaraz jarriaz eta baita euskarazko edukiak sortzen dituzten tokiko hedabideak lagunduz. Kontuan izan behar da tokiko komunikazioa berez beti gertatzen dela eta komunikazio hori euskaraz izateak eragin handia du euren eremuko gizartean: alfabetatu gabeko jende pila bat jartzen du euskaraz irakurtzen, jende jantzia euskaraz sortzen jartzen du, entitateak euren komunikazioak euskaraz egitera bultzatzen ditu, komertzioak euren publizitatea euskaraz egitera... Justu kontrako eragina luke erdaraz balitz.
- **Eskaria edo kontsumoa sustatzea.** Herriarrek, euskarazko hedabideak edo sareko baliabideak erabiltzera animatzea.

b) Egoeraren adierazleak

Goienako hedabideen audientziak (CIES agentzia, 2018ko maiatza)

- **Goiena aldizkaria:** 45.000 irakurle astero.
- **Goiena.eus:** 7.000 irakurle egunero.
- **Goiena telebista:** 6.000 ikusle egunero.

c) Helburu orokorrak 2018-2022:

- **Eskaintza.** Herrian euskarazko hedabideen eta sareko euskarazko edukien eskaintza ahalik eta aberatsena izatea.
- **Eskaria.** Euskarazko hedabideen ezagutza eta eskaria handitzea, merkatuan dagoen euskarazko produktuen eskaintza ezagutzera emanez eta herriarrek eta entitateak sentiberatuz...
- Teknologia berrietan euskara sustatzea helburu izango duen talde iraunkorra bultzatzea.

d) Balorazioak eta aintzat hartzeko faktoreak.

- **Lehentasuna, wikipedia euskaraz.** Horixe da *Euskarazko IKTak. Gomendioak herri-aginteentzat* dokumentuan lehentasun handieneko eginkizuntzat jasotzen dena.

Bestalde, hona hemen partehartze-saioan plazaratu ziren zenbait iritzi eta balorazio:

- Arazoa dugu gazteak euskarazko komunikabideetara erakartzeko: zergatik dira gaztelaniazko kateak hain erakargarriak eta zer dugu faltan euskarazko hedabideetan gazteak ez engantxatzeko?
- Sare sozial gehienak gaztelaniaz dira eta erreferente izan litezkeen hainbat gazte euskaldunek ere gaztelaniaz elikatzen dituzte, gaztelaniaz dirua lortzen dutelako.
- Euskaraz dauden baliabideak erabiltzeari eman beharko litzaioke lehentasuna.
- Hedabideetako erreferenteak kanpokoak izaten dira eta horrek dakar nerabeak bere nortasuna indartu nahi duenean, beste hizkuntza bat erabiltzen hastea eta gaztelaniara jotzea.

e) Estrategiak eta ekintzak 2018-2022

01. Planifikazioa, azterketak, esparruko lantaldeen koordinazio orokorra

Ekintza	Azalpena	Eragileak
8.01.a. Euskal wikipedia Bergarako edukiz hornitzeko lan-taldea osatu.	Euskarazko Wikipedia Bergarako gaiez ondo hornitzeko taldea osatu eta lantaldia abiatzea.	Euskara Zerb. Jardun
8.01.b. Sare sozialetan murgilduta dauden bergarrak edukiak euskaraz sortzera bideratu.	Sare sozialetan murgilduta dauden bergarrak edukiak euskaraz sortzera bideratu.	Euskara Zerb. Jardun

04. Komunikazioa, sentiberatzea, sustapena

Ekintza	Azalpena	Eragileak
8.04.a. Euskarazko hedabideen eskaintzaren berri ematea eta harpidetzak bultzatzea.	Herritarren artean euskarazko hedabideen eskaintzaren berri ematea eta paperezkoen harpidetzak bultzatzea: Berria, Puntua, Argia, Gaztezulo, Irria...	Euskara Zerb.
8.04.b. IKTak euskaraz erabiltzeko komunikazio-kanpainak bideratu.	IKTak euskaraz erabiltzeko kanpainak bideratu: ikastetxeen bidez, denden bidez.	Euskara Zerb.

05. Produktu eta zerbitzu eskaintza: ereduak material, ikastaro, erabilgune...

Ekintza	Azalpena	Eragileak
8.05.a. GOITBk herrian duen zabalkundea hobetzea eta herri osora heltzeko bideak jorratzea.	Zela dago gaia?	
8.05.b. Galdegazte programa.	Bailarako udalen artean, Goienarekin lankidetzan, bideratutako telebista programa. Bertan gazteei formazio laburra ematen zaie eta eurek proposatutako pertsona famatuak elkarriketatzen dituzte.	Goiena Euskara Zerb. Ikastetxeak

07. Diru-laguntza

Ekintza	Azalpena	Eragileak
8.07.a. Goienaren urteko jarduna diruz laguntzeko hitzarmena bideratu.	Goienak kudeatzen dituen euskarazko hedabideak diruz laguntzeko hitzarmena egitea.	

Oharra: IKTekin lotura duten hainbat egitasmo txertatu dira beste esparru batzuetan: Cor-pusean,...

5.- Egitura eta eragileak

Txosten honen beste atal batzuetan aipatu dugu euskararen normalkuntza une honetan bideguru-tze batean dagoela: alde batetik, herriz gairik zenbait lidergotza eta elkarlan aktibatu direla eta, bestetik, kudeaketa-eredu berriak bultzatu nahi direla.

Illo horretatik, planteatzen dugu aurrera begira hizkuntza normalkuntza planaren kudeaketa ere-dua birdefinitu eta bideratzea.

Plangintzaldiaren hasieran heldu beharreko eginkizunetako bat izango da, bai maila politikoan eta bai teknikoan adostua izatea komeni litzatekeena.

Jarraian une honetako egituratzea zein den azalduko dugu.

5.1. Udal edo herri mailako organo orokorrak.

a) Euskara, Kultura eta Kirol batzordea. Udal organo informatzailea da. Berez, batzordeak 3 atalak hartzen ditu, baina bilerak bereiz egiten dira bata bestearen jarraian. Euskararen normal-kuntzarekin lotutako gaiak aztertu eta Udal Gobernuari helarazten dizkio erabaki proposamenak. Parte hartzaileak ondokoak dira:

- Ordezkaritza politikoak.
- Euskara zerbitzua (idazkari eta dinamizatzaile lanak)

Hilean behin biltzen da.

b) Euskalgintzaren koordinazio-gunea. Une honetan Euskara batzordeburua, Udaleko Euskara Zerbitzua, Udal Euskaltegi zuzendaria eta Jarduneko teknikaria dira gune honetako partai-de. Elkarren artean bideratzekoak diren gaiak lantzen dira. Finkatutako maiztasuna, hilean behin-go da, baina lantzen diren gaien arabera ohikoa da maiztasun handiagoz elkartzea.

5.2. Sektorekako herriko koordinazio-guneak.

Hauek dira une honetan abian diren koordinazio-gune nagusiak:

- **Irakaskuntza-batzordea.** Herriko ikastetxeetako ordezkariak, Jarduneko ordezkariak eta Uda-leko Euskara teknikariak hartzen dute parte. Une honetan bi hilean behin elkartzen da gutxi go-rabehera eta, batez ere, herri mailako zenbait egitasmotan, ikastetxeek izan dezaketen parte-hartzea lantzen da. Honako gaiak landu ohi dira, besteak beste: Euskararen Eguna, Euskaral-dia, UEMAren Hezkuntza proiektua, Koldo Eleizalde lehiaketa, euskara maila apalekoentzako euskara errefortzuak, familia-transmisioa, hizkuntza normalkuntzaren gaineko zenbait adierazle jasotzea...
- **Euskalduntzearekin lotutako hainbat proiektuen inguruko koordinazio-gunea.** Udal Eus-kaltegia, Jardun eta Euskara Zerbitzua partaide izanik, hainbat egitasmo landu ohi dira: Aisa programa, Berriketan, Auzoko...

5.3. Herriz gairako koordinazio-guneak.

Honakoak dira une honetan abian diren koordinazio-gune nagusiak:

- **Debagoieneko koordinazio-gunea.** Urte mordoxka dira Debagoieneko udalek hizkuntza normalkuntzarako egitasmoak antolatzeke elkarlanari heldu ziotela. Aldi batzuetan gune sendoa eta aktiboa izan da, besteak beste, honelako egitura bat izanik:
 - Ordezkaritza politikoa: bailarako udal batekoa.
 - Koordinatzaile teknikoa. Debagoieneko teknikaria. Bailarako udaletako teknikarien partehartzea.
 - Ekimen bateratueterako aurrekontua. Mankomunitatearen beraren baitan.

Une honetan ez dago ordezkaritza politikorik gairako eta funtzionamendu ahulagoa du.

- **UEMA. DEIADAR koordinazio-gunea.** UEMAko partaide diren udaletako euskara teknikariek hartzen dute parte bertan. UEMAren urteko kudeaketa plana eta kudeaketa planeko ekintza jakinen inguruko gorabeherak landu ohi dira. Urtean 3-4 aldiz elkartu ohi da.

Horretaz aparte, UEMAko teknikari jakin batek betetzen du udalarekiko lotura orokorra.

- **UDALEKIN programa.** Euskararen sustapen edo normalkuntza lanetan ari diren udal teknikariei laguntza zehatza emateko asmoz Foru Aldundiak sortu zuen programa da *Udalekin*. Programaren bidez, alde batetik, formazioa eskaintzen zaie udaletako euskara teknikariei, herrialde mailako ildoak lantzen dira elkarrekin eta zenbait proiektu jakin bideratzen dira elkarlanean.

6.- ERANSKINA

BERGARA
EUSKARAREN PLAN ESTRATEGIKOA 2018-2022
ERANSKINA

EGOERA SOZIOLINGUISTIKOAREN
AZTERKETA

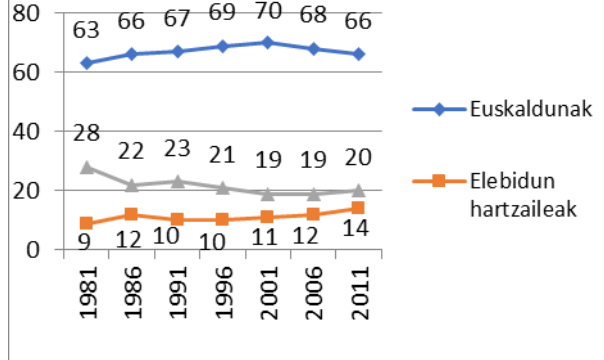
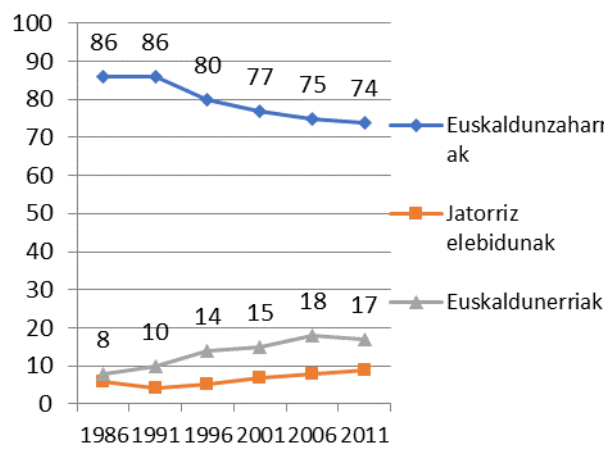
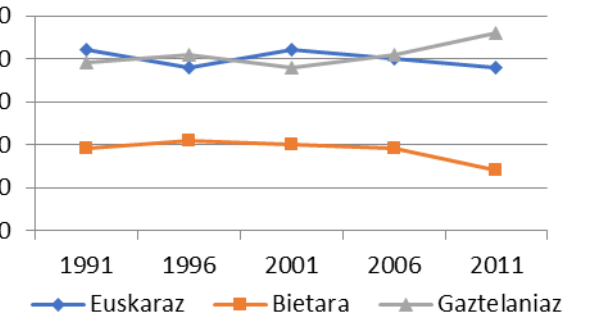
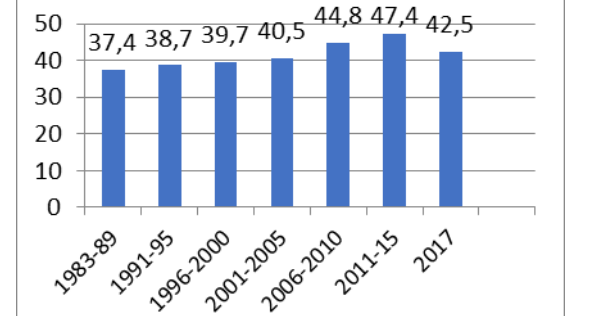
Txostenaren laburpena

1.- EGOERA. DATU OROKORREN BILAKAERA, 1981-2011.	Bi zati nabarmen: 1981-2001 eta 2001-2011.
1.1. Gaitasuna,	1981etik 2001era euskaldunak 7 puntu igo; 2001etik 2011ra 4 puntu jaitsi.
1.2. Euskaldunen Lehen hizkuntza (etxean 3 urte aurretik ikasia).	Etengabe jaisten, baina jaitsiera erritmoa moteltzen: Euskaldunen 3/4k dira lehen hizkuntza soilik ikasi dutenak. Lehen Hizkuntza euskara izatea da euskaraz errazago egiteko faktore garrantzitsuena.
1.3. Etxeko erabilera	1981-2001era egonkortuta %40 inguruan. 2001etik 2011ra 4 puntu jaitsi euskara hutsa eta 8 igo gaztelania hutsa.
1.4. Kaleko erabilera.	Oro har, igoera. Azken urteetan zenbait datu gorabeheratsu. Une honetan, %42-45 inguru.
2.- DATU XEHETUAK, BILAKAERA ADIN-TARTEKA 2001-2011.	
2.1. Gaitasuna	1981-2001. Haur eta gazteetan etengabe goraka. 20 urtez gorako ia denak euskaldunak. 2001-2010. Gazteetatik heldu gazteetarako gorakada moteldu. 30-40 urte bitartekoetan gorakada handia izan behar zuen eta gora egin du baina gutxiago. Beste adin-tarteetan jaitsi.
2.2. Lehen hizkuntza eta etxeko erabilera.	1981-2001. Gazteenetan (20-30 urtez azpikoetan) apurka-apurka goraka; besteetan murrizten. 2001-2011. Gazteetako berreskurapena eten edo moteldu. Salbuespen bakarra 30-40 adin-tartea.
2.3. Kaleko erabilera.	Etxeko erabilera baino handiagoa: - Haurretan egonkor, %60 pasatxoan. - Gazteetan, gorakada handia hainbat urtez baina azken urteetan gorabeheratsu. Batez beste, %45 inguruan. - Helduetan. Gorakada nabarmena zenbait urtez. %40 inguruan. - Zaharrak. Beheraka, %30-35 inguruan. Oraindik ere beheraka jarraituko du zertxobait.
3.- HAINBAT DATU AIPAGARRI PLANERA BEGIRA.	
3.1. Mende aldaketarekin joera aldaketa. Behar bestean erantzun ezin izan zaion fenomeno: inmigrazioa.	2001ean EAEz kanpo jaiotakoak, 40 urtez azpikoetan %5-6. 2001etik aurrera nabarmen handitu, bereziki, haur, gazte eta heldu gazteetan. Planerako kontuan hartzekoak: - Zer egin gazte etorkinek gutxienez oinarrizko ulermen maila bat lor dezaten. - Nola indartu etxean euskaraz ikasiko ez duten etorkinen euskara maila?
3.2. Guraso gazteetan eta ume txikietan hobekuntza.	Kanpo eraginik izan ez balitz handiagoa izango zen baina kanpo eragin eta guzti ere hobekuntza izan da 30-40 urteko gurasoetan, adierazle guztietan: gaitasuna, etxeko erabilera... Ume txikietan ere bai.

	Planean oso kontuan hartzekoa: belaunaldi hori izan behar da normalizazioaren motor.
3.3. Gaitasunaren eta lehen hizkuntzaren eta etxeko erabileraren arteko jauzia haur eta gazteetan.	Haur eta gazteetan %90 inguru dira euskaldunak. Aldiz, euskara hutsa lehen hizkuntza dutenak %50 inguru eta etxean beti euskaraz egiten dutenak %40. Horrek eragin nabarmena du ume horiek euskaraz egiteko duten erraztasunean.
3.4. Kaleko erabilera, genero ikuspegia: Mutil gazteetan ahulgunea.	Guztira, emakumeek gehiago erabiltzen dute baina zaharretan ez dago alderik eta helduetan ere ez handia. Haurretan 10 puntu inguru eta gazteetan aldea 20-25 puntu ingurukoa da. Ahulgune nagusia: mutilen erabilera apala.
3.4. Elebidun hartzaile multzo zabala.	25-64 urte bitartekotan %19 dira elebidun hartzaileak. Planerako erronka: multzo zabala hori <i>Belarriprest</i> bihurtzea.
4.- PLANGINTZALDI BERRIKO LEHENTASUNAK FINKATZEKO IRIZPIDEAK	
a1) Erabilera indartzea da lehentasuna	Dakitenek euskaraz egitea da lehentasuna. Hizkuntza ohiturak aldatzeko ekimenak bideratzea, ohiko hizkuntza euskara izango den guneak sortzea, euskaraz egitea gizarte-arau izango den guneak.
A2) Euskal elebidunak sortzea helburu. Ahozkoa lehentasun.	Euskal elebidunak dira euskaraz gaztelaniaz baino hobeto egiten dutenak. Horietan %98ak erabiltzen du euskara gaztelania beste edo gehiago. Hizkuntzaren normalkuntzarako oso garrantzitsua da euskal elebidunen % altua izatea. Ditugun erabilera-guneak birmoldatu eta aberastu egin behar ditugu ahozko erabilerari leku handiagoa emateko.
A3) Gazteak eta gazteekin harremana duten helduak dira lehentasun.	Euskararen hazkundea gazteetatik etorri behar du baina arreta berezia jarri behar da gazteekin harreman handia duten helduekin: guraso, begirale, irakasle...
A4) Denbora oso faktore garrantzitsua da.	Hizkuntza behin eta berriz erabiliz aberasten da. Bizitzan denbora tarte handiena hartzen duen hura da euskararako era lehentasuna.
A5) Mundu ludikoa. Bizipen positiboak.	Harremanetan gauden hizkuntza orok sortzen ditu hiztunarengan bizipenak. Hala ere, bizipenok izan litezke positiboak edo negatiboak. Berebiziko garrantzia du euskara bizipen positiboekin lotzeak.

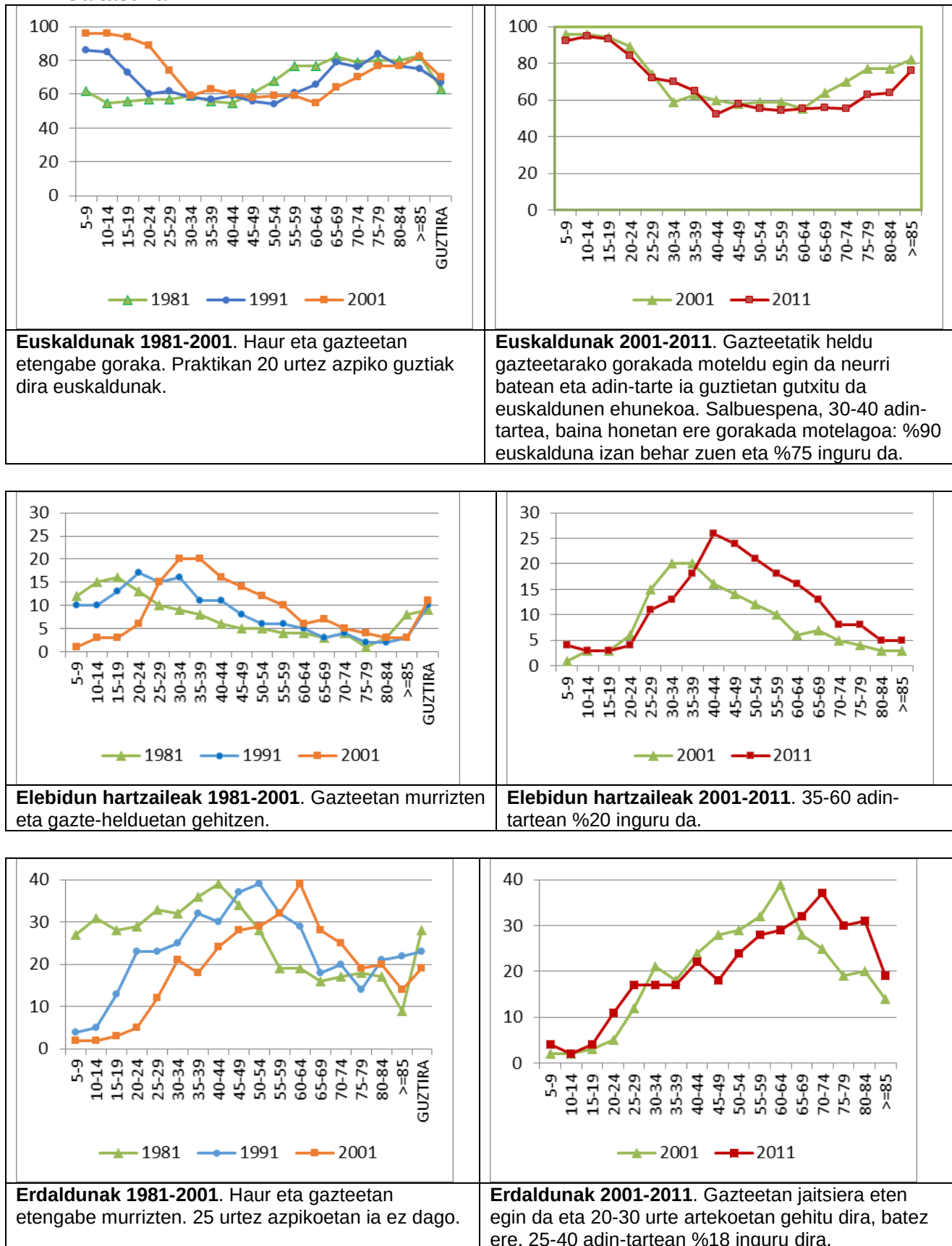
5.- 2018KO KUDEAKETA PLANEAKEO EGITASMOAK.	
Azpimarragarrienak: egitasmo berriak direlako eta beste batzuetan orain artekoaren azterketa sakona egitea eta programa birdefinitzea eskatzen dutelako.	• Euskaraldia. Erabilera aktibatzeke nazio mailako egitasmoa. • Eskolaz kanpoko arloa euskalduntzeko egitasmo berria. • Udal barrurako plan berria. 2018-22 aldirako plan berria egingo dugu. • Irakaskuntza. <i>Berbekin programa</i>, ikastetxeetan ikasgai guztietan ahozkoa indartzeko. Aurten ikerketaren azken urtea. Hurrengo urteetarako ildoak finkatzea. • Euskara maila apalekoentzako errefortzuak. Programa ebaluatu eta berdefinitzea. • Auzoko programa. Programa birdefinitzea inmigrazioari sendoago erantzun dion programa bat osatzeko.

1.- EGOERA. DATU OROKORREN BILAKAERA, 1981-2011.

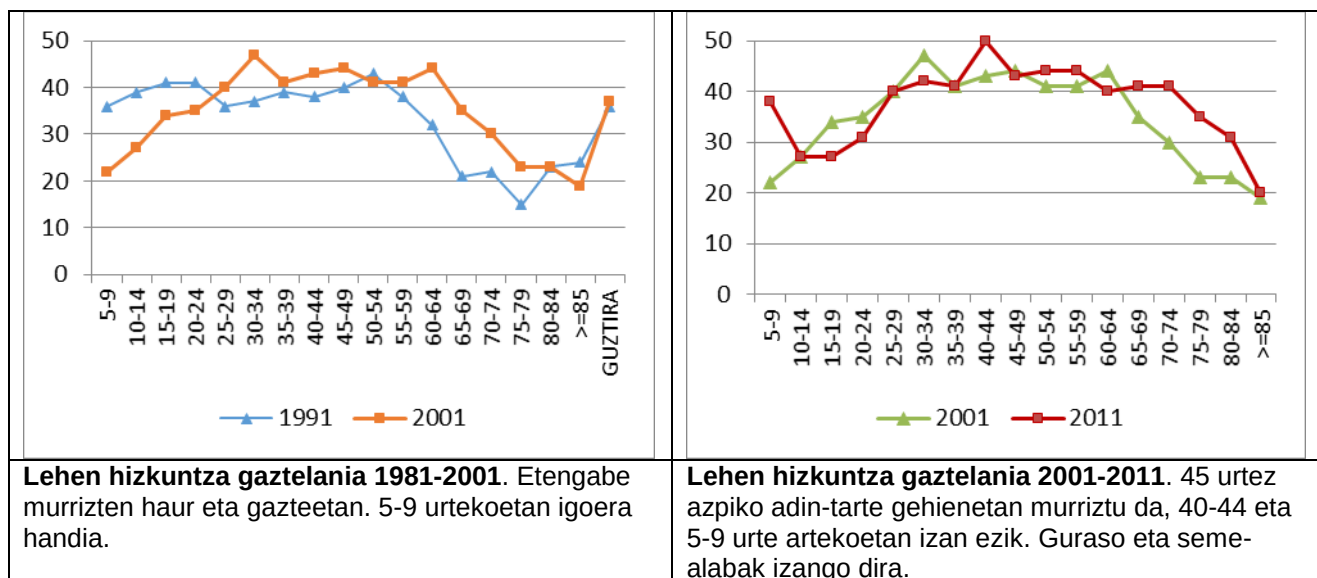
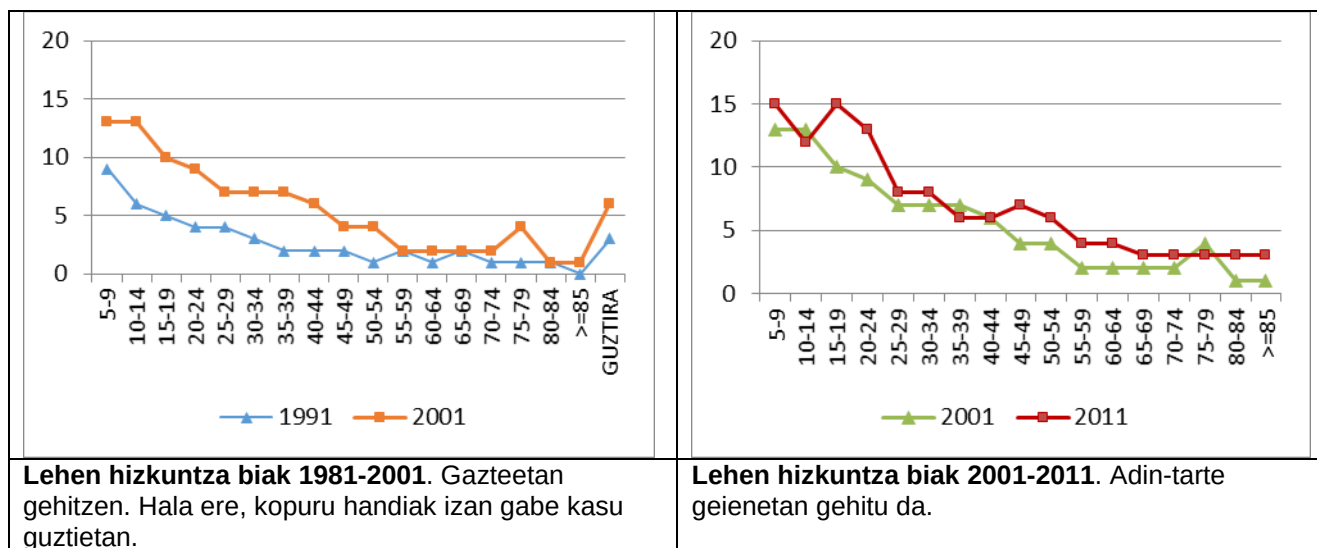
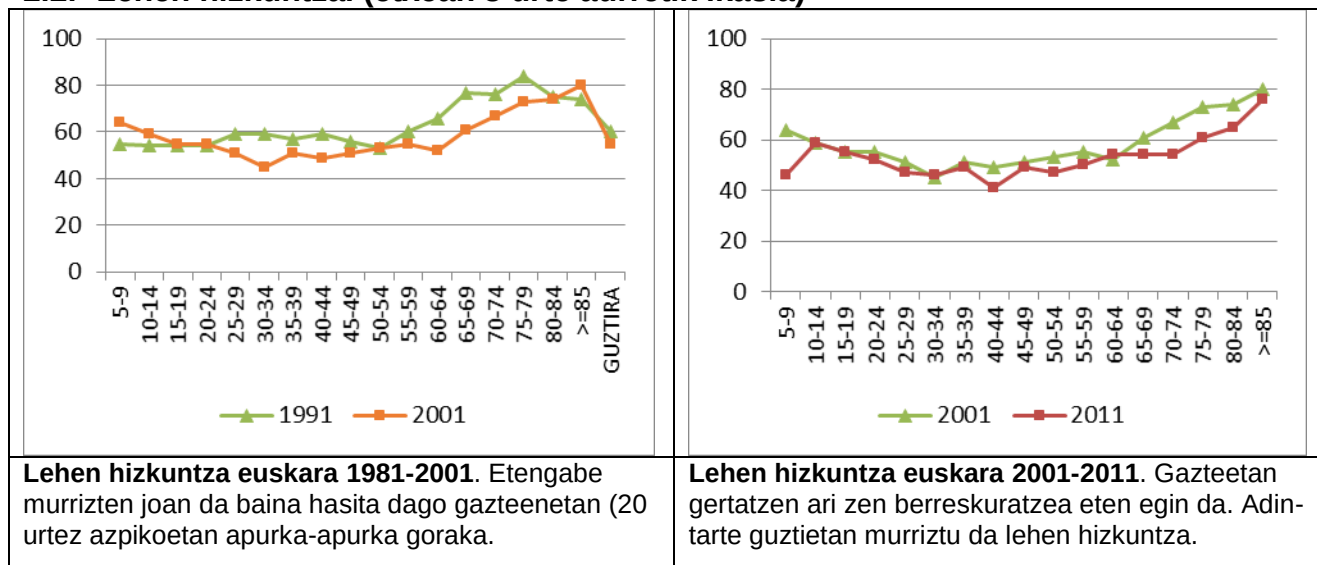
1.1. Hizkuntza gaitasuna: 2001-11 bitartean: - Euskaldunak: - 4 puntu. - Elebidun hartzaileak (ulertzen dutenak): +3 puntu. - Erdaldunak: +1 puntu.	 <table><tr><th>Urteak</th><th>Euskaldunak</th><th>Elebidun hartzaileak</th><th>Erdaldunak</th></tr><tr><td>1981</td><td>63</td><td>9</td><td>28</td></tr><tr><td>1986</td><td>66</td><td>12</td><td>22</td></tr><tr><td>1991</td><td>67</td><td>10</td><td>23</td></tr><tr><td>1996</td><td>69</td><td>10</td><td>21</td></tr><tr><td>2001</td><td>70</td><td>11</td><td>19</td></tr><tr><td>2006</td><td>68</td><td>12</td><td>19</td></tr><tr><td>2011</td><td>66</td><td>14</td><td>20</td></tr></table>	Urteak	Euskaldunak	Elebidun hartzaileak	Erdaldunak	1981	63	9	28	1986	66	12	22	1991	67	10	23	1996	69	10	21	2001	70	11	19	2006	68	12	19	2011	66	14	20
Urteak	Euskaldunak	Elebidun hartzaileak	Erdaldunak																														
1981	63	9	28																														
1986	66	12	22																														
1991	67	10	23																														
1996	69	10	21																														
2001	70	11	19																														
2006	68	12	19																														
2011	66	14	20																														
1.2. Euskaldunen lehen hizkuntza (Etxean lehen 3 urteetan ikasia): - Euskaldunzaharrak (euskara bakarrik ikasi zutenak) gutxitzen, nahiz eta jai-tsiera erritmoa moteldu egin den. Logikoa da jai-tsiera lehen hizkuntza euskara zutenen ehuneko handiena zaharretan zegoelako. - Beste laurdena, etxean gaztelania hutsa ikasitakoa edo biak ikasitakoa. Lehen hizkuntza faktore garrantzitsua da gaitasunerako eta erabilerarako. Lehen hizkuntza euskara hutsa izatea gaitasun hobea izatearen aldeko faktore nagusietakoa da.	 <table><tr><th>Urteak</th><th>Euskaldunzaharrak</th><th>Jatorriz elebidunak</th><th>Euskaldunerriak</th></tr><tr><td>1986</td><td>86</td><td>8</td><td>10</td></tr><tr><td>1991</td><td>86</td><td>5</td><td>14</td></tr><tr><td>1996</td><td>80</td><td>7</td><td>15</td></tr><tr><td>2001</td><td>77</td><td>8</td><td>18</td></tr><tr><td>2006</td><td>75</td><td>9</td><td>17</td></tr><tr><td>2011</td><td>74</td><td>10</td><td>16</td></tr></table>	Urteak	Euskaldunzaharrak	Jatorriz elebidunak	Euskaldunerriak	1986	86	8	10	1991	86	5	14	1996	80	7	15	2001	77	8	18	2006	75	9	17	2011	74	10	16				
Urteak	Euskaldunzaharrak	Jatorriz elebidunak	Euskaldunerriak																														
1986	86	8	10																														
1991	86	5	14																														
1996	80	7	15																														
2001	77	8	18																														
2006	75	9	17																														
2011	74	10	16																														
1.3. Erabilera: Etxekoa. “Beti euskaraz” egiten dutenen proportzioa 4 puntu murriztu da 2001etik 2011ra; gaztelanien 8 puntu igo.	 <table><tr><th>Urteak</th><th>Euskaraz</th><th>Bietara</th><th>Gaztelaniaz</th></tr><tr><td>1991</td><td>42</td><td>20</td><td>38</td></tr><tr><td>1996</td><td>38</td><td>22</td><td>40</td></tr><tr><td>2001</td><td>42</td><td>20</td><td>38</td></tr><tr><td>2006</td><td>40</td><td>20</td><td>40</td></tr><tr><td>2011</td><td>38</td><td>15</td><td>47</td></tr></table>	Urteak	Euskaraz	Bietara	Gaztelaniaz	1991	42	20	38	1996	38	22	40	2001	42	20	38	2006	40	20	40	2011	38	15	47								
Urteak	Euskaraz	Bietara	Gaztelaniaz																														
1991	42	20	38																														
1996	38	22	40																														
2001	42	20	38																														
2006	40	20	40																														
2011	38	15	47																														
1.4. Erabilera: Kalekoa. 2001etik 2011ra igoera nabarmena izan zen. 2017ko datua 2011-15 urteetako batez bestekoa baino apalagoa da baina hala ere, 2001-05ekoa baino handiagoa.	 <table><tr><th>Urteak</th><th>Erabilera (%)</th></tr><tr><td>1983-89</td><td>37,4</td></tr><tr><td>1991-95</td><td>38,7</td></tr><tr><td>1996-2000</td><td>39,7</td></tr><tr><td>2001-2005</td><td>40,5</td></tr><tr><td>2006-2010</td><td>44,8</td></tr><tr><td>2011-15</td><td>47,4</td></tr><tr><td>2017</td><td>42,5</td></tr></table>	Urteak	Erabilera (%)	1983-89	37,4	1991-95	38,7	1996-2000	39,7	2001-2005	40,5	2006-2010	44,8	2011-15	47,4	2017	42,5																
Urteak	Erabilera (%)																																
1983-89	37,4																																
1991-95	38,7																																
1996-2000	39,7																																
2001-2005	40,5																																
2006-2010	44,8																																
2011-15	47,4																																
2017	42,5																																

2.- DATU XEHETUAK. BILAKAERA ADIN-TARTEKA, 1981-2011

2.1.- Gaitasuna.

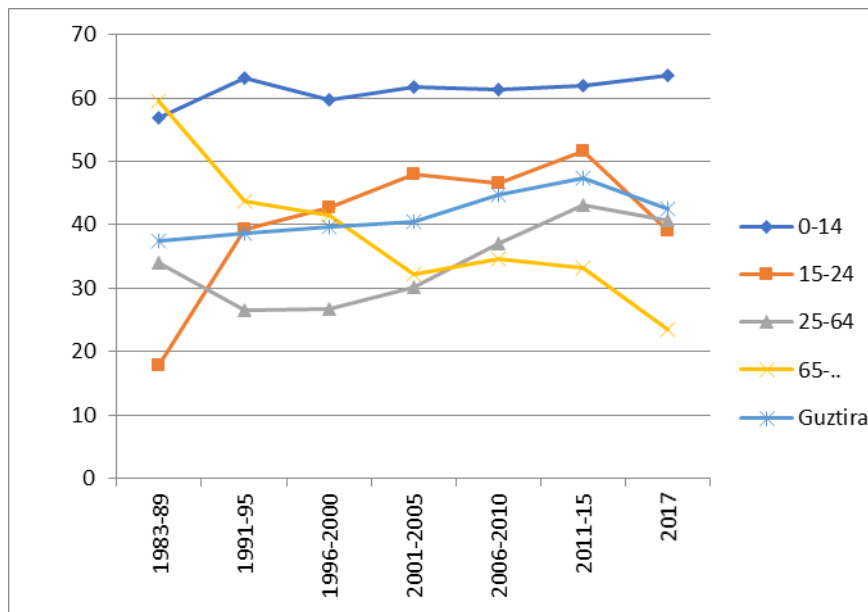
2.2.- Lehen hizkuntza. (etxean 3 urte aurretik ikasia)

2.3.- Etxeko erabilera.

Line graph showing the percentage of households with a telephone in 1991 (blue line with triangles) and 2001 (orange line with squares). The x-axis represents age groups: 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75-79, 80-84, and >=85. The y-axis represents the percentage from 0 to 70. In 1991, the percentage is generally between 40% and 50%. In 2001, it is generally between 30% and 60%.	Line graph showing the percentage of households with a telephone in 2001 (green line with triangles) and 2011 (red line with squares). The x-axis represents age groups: 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75-79, 80-84, and >=85. The y-axis represents the percentage from 0 to 70. In 2001, the percentage is generally between 30% and 50%. In 2011, it is generally between 30% and 60%.
Etxean euskaraz 1991-2001. Heldu eta zaharretan murrizten; gazteetan goraka.	Etxean euskaraz 2001-2011. Adin-tarte guztietan murriztu da, 30-40 adin-tartean izan ezik.
Line graph showing the percentage of households with a television in 1991 (blue line with triangles) and 2001 (orange line with squares). The x-axis represents age groups: 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75-79, 80-84, and >=85. The y-axis represents the percentage from 0 to 30. In 1991, the percentage is generally between 15% and 25%. In 2001, it is generally between 10% and 25%.	Line graph showing the percentage of households with a television in 2001 (green line with triangles) and 2011 (red line with squares). The x-axis represents age groups: 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75-79, 80-84, and >=85. The y-axis represents the percentage from 0 to 30. In 2001, the percentage is generally between 15% and 25%. In 2011, it is generally between 10% and 25%.
Etxean bietan 1991-2001. 60 urtez azpikoetan gehitu egin da. Salbuespena, bereziki, 30-35 adin-tartea.	Etxean bietan 2001-2011. 65 urtez azpikoetan gutxitu egin da, praktikan adin-tarte guztietan.
Line graph showing the percentage of households with a car in 1991 (blue line with triangles) and 2001 (orange line with squares). The x-axis represents age groups: 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75-79, 80-84, and >=85. The y-axis represents the percentage from 0 to 50. In 1991, the percentage is generally between 20% and 40%. In 2001, it is generally between 20% and 45%.	Line graph showing the percentage of households with a car in 2001 (green line with triangles) and 2011 (red line with squares). The x-axis represents age groups: 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75-79, 80-84, and >=85. The y-axis represents the percentage from 0 to 60. In 2001, the percentage is generally between 20% and 40%. In 2011, it is generally between 20% and 50%.
Etxean gaztelaniaz 1991-2001. Murrizketa nabarmena haur eta gazteetan.	Etxean gaztelaniaz 2001-2011. Praktikan adin-tarte guztietan gehitu da. Salbuespen bakarra 30-40 urtekoak. Gehitzerik handienak zaharretan baina baita 5-9 urtekoetan eta 40-44 urtekoetan ere.

2.4.- Erabileraren bilakaera adin-tarteka eta generoaren arabera. Hona hemen

3. grafikoa. Euskararen erabileraren bilakaera adin-tarteka, urte multzoka. (%).

BALORAZIOA

Adin-tarte bakoitzaren bilakaera nahiko koherentea da, oro har, gaitasunean, lehen hizkuntzan eta etxeko erabileran izandako joerekin:

- **Haurrak.** Aspaldiko urteetan nahiko egonkor dago %60 pasatxoan. 2001-05etik 2011-06ra erabilera guztira mantendu egin da baina umeez euren artean duten erabilera jaitsi egin da: %68tik %54ra. Igo dena da umeez nagusiekin duten erabilera. Puntu honi buruzko azalpen zehatzagoa emango dugu 3.2. atalean.
- **Gazteak.** 1983ko lehenengo neurketetatik hona adin-tarte honetan izan da igoerarik handiena (50 puntuko): 83an %10 eta 2015ean %60. Hala ere, 2001etik 2017ra oso emaitza gorabeheratsuak izan dira: 2008an, %53; 2009an, %36; 2015ean, %60; 2017an %39. Gaitasunean, Lehen Hizkuntza eta etxeko erabileran izan den bilakaera kontuan hartuta, logikoena epe horretan zerbait jaitea eta %45 inguruan ibiltzea zen.
- **Helduak.** 1990eko hamarraldian behea jo ondoren orduz geroztik gorako joera etengabea izan da. Neurketek ematen duten emaitzarik positiboenetako bat da. Berrez, hainbesteko igoera izatea harrigarri samarra da kontuan izanda, helduen multzo honetan ez dela guztira gaitasunean eta etxeko erabileran ere hazkunderik izan. Ikusi egin beharko da 2017ko jaitsiera konfirmatzen den hurrengo urteetan.
- **Zaharrak.** Zaharren bilakaerari erreparatuta, bere garaian beheranzko joera nabarmena izan zuen eta azkeneko 10 urte inguruan egonkortuta egon da baina 2017ko datua nabarmen baxuagoa izan da. Ematen du oraindik pixka bat behera egin beharko lukeela, ez baitira iritsi helduek izandako emaitza baxuenetara eta gaur egungo zaharrenen ezaugarri demolinguistikoak (gaitasuna eta lehen hizkuntza) hobeak baitira euskararen aldetik, helduetatik zaharren multzo horretara datozenenak baino. Nabarmentzekoa da lehenengo bi neurketetan (1983 eta 1988an) adin-tarte hau izan zela emaitzarik altuena eman zuena eta, aldiz, 2007az geroztik berau izan dela erabilera baxuena agertu duena.

Zergatik etxeko erabilera jaitsi eta kalekoa igo?

Kaleko erabilerak kalean ibiltzen direnen erabilera neurtzen du. Errealitatea da adin-tarte euskaldunenek (ume, gazte eta heldu gazteek) kalean presentzia handiagoa dutela, gizartearen duten pisua baino. Aldiz, gero eta erdaldunagoak diren multzoei (50 urtez gorakoek) kontrakoa gertatzen zaie: gizartearen duten presentzia baino txikiagoa dute kalean. Adibidez, 2017an kalean neurtu ziren pertsonen %22 0-14 urte artekoak ziren baina Bergaran adin-tarte horretakoak biztanleen %13 dira. Aldiz, neurtu zirenetatik %17 ziren 65 urtez gorakoak eta adin-tarte horretakoak biztanleen %22 dira.

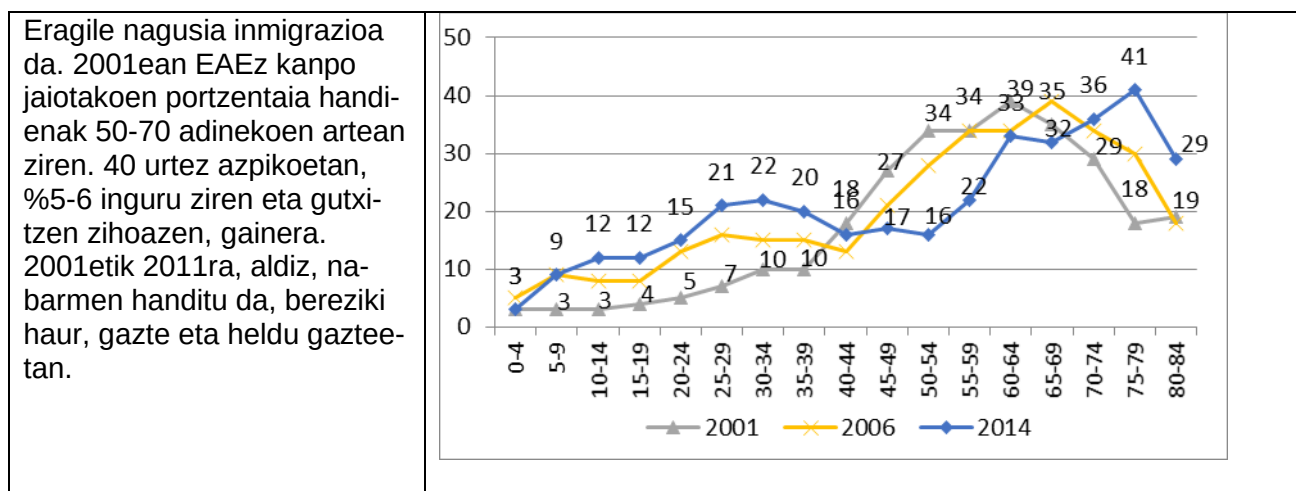
Bestalde, hobeto aztertu beharreko kontua da baina pentsatzekoa da kaleko erabileraren neurketak ez duela islatzen bere osotasunean inmigrazioaren fenomenoak. Hau da, neurtzen dugun eremuan eta giroan (txikiteoan, erosketetan, kale-giroan...) etorkinen presentzia proportzioan herrian demografikoki dutena baino nabarmen txikiagoa dela.

3.- HAINBAT DATU AIPAGARRI, PLANERA BEGIRA

3.1. Mende aldaketarekin joera aldaketa: Gazteetatik heldu gazteetarako hobekuntza eten eta beherakada etorri da. **Behar bezala erantzun ezin izan zaion fenomenoak: inmigrazioa.**

1981etik 2001era gazteetan euskara jakitea orokortu egin zen eskolaren ondorioz eta beste aldagaietan (lehen hizkuntza eta etxeko erabilera) ere egoera hobetzen zihoan, nahiz eta motelago.

2001etik 2011ra aldiz ia adin-tarte guztietan aurretik zetorren hobekuntza eten eta jaitsierak izan dira hiru aldagaioetan. Salbuespen bakarra 30-40 adin-tartea da.

Adibidez, kanpo eraginik izan ez balitz, 2011n 34 urtez azpiko ia denak, %90, euskaldunak izan beharko zuketena baina 25-34 adin-tartean %70-72 dira.

Pentsatzekoa da horrek etorkizunera begira, jaiotze berrietan euskararen etxeko transmisioa murriztea ekarriko duela. Hona hemen, Eustaten arabera, jaiotze berrietan amaren naziotasunaren aldetik, azken 20 urteetan Gipuzkoan izandako bilakaera:

Gipuzkoan jaiotakoak. Amaren naziotasuna, atzerritarra (%)				
1996	2001	2006	2011	2016
2	3	7	14	20

Planari begirako kontuan hartzekoak:

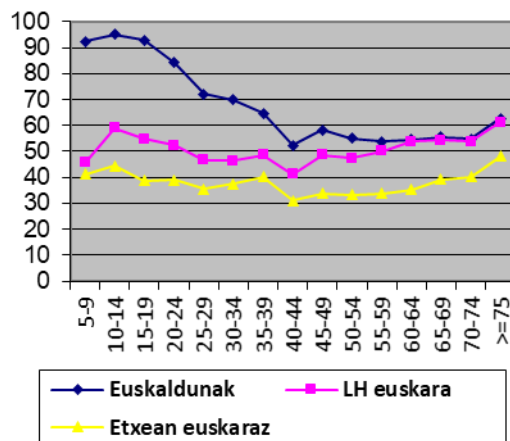
- Etorkinen umeak. Multzo handi bat izango da etxean euskaraz ikasiko ez duena eta etxetik kanpo indargarriak beharko dituenak.
- Gazte multzo handi bat dugu (asko guraso izateko adinean) euskaraz ez dakiena. Zer egin dezakegun gutxienez ulermen maila oinarritzko bat lor dezaten?
- Aztertzea: gazte euskaldunen emigrazioak zer pisu eta zer eragin izan du?

3.2. Guraso gazteetan eta ume txikietan hobekuntza. Bi inflexio puntu eta joera aldaketa: umeetan 5-9 adin-tartean eta euren gurasoetan (40-44 urtekoetan) .

Alboko grafiko honetan agertzen dugu Bergarako Herritarren 2011ko adinez adineko ezaugarri demolinguistiko nagusien egoera: ze portzentaiaren diren euskaldunak, lehen hizkuntza euskarra hutsik dutenak eta etxean beti euskaraz egiten dutenak.

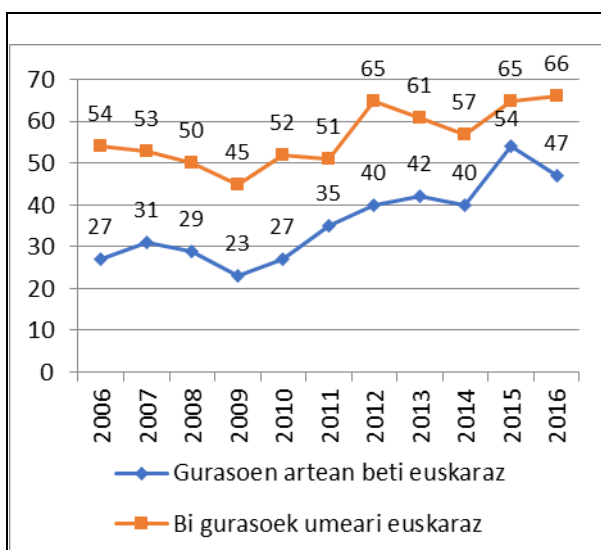
Honakoak nabarmenduko genituzke:

- Erdi-erdian (40-44 adin-tartean) dago inflexio puntua. Zaharragoek ezaugarri hobeak zituzten eta gazteagoek ere hobeak dituzte. Hain zuzen ere, 30-40 adin-tartea da inmigrazioaren eragina gorabehera jaitsierarik izan ez duen bakarra.
- Logikoa denez, 45-49 urtekoetatik 40-44koetara dagoen jaitsiera bera dago horien seme-alabetan, 10-14 urtekoetatik 5-9koetara.

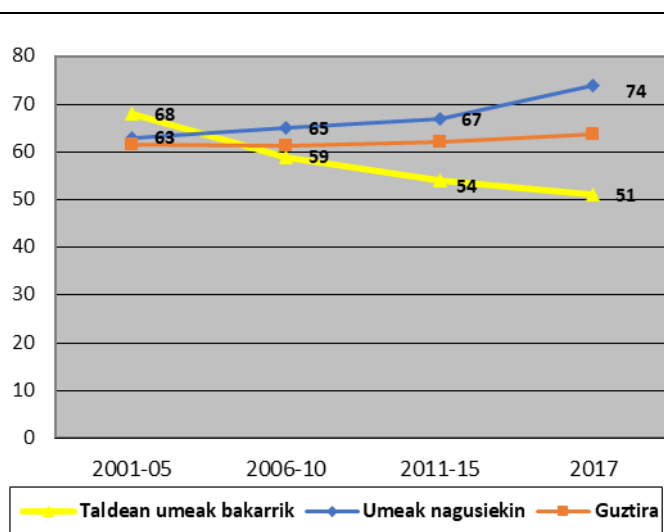

Gaitasuna, lehen hizkuntza eta etxeko erabilera, 2011n.

Datu horiek 2011koak dira eta ez daukagu Eustaten 2016ko daturik txikienetan ondoren zer pasa den esango digunik baina guraso gazteenen bilakaera positibo hori konfirmatzen dute Udaleko Euskara Zerbitzuak herriko ikastetxeetan bi urteko umeen gurasoei galdetuz jasotako datuek eta hala ondorioztatu dezakegu kaleko erabileraren datuetatik ere.

Etxean beti euskaraz egiten duten gurasoak eta bi gurasoek umeari beti euskaraz egiten diotenak. Bi urteko umeen gurasoei galdetuta.

Umeen erabilera euren artean edo nagusi batekin berbetan doazenean. Kaleko erabileraren neurketa. Bergarako Udala.

Kaleko erabilerak honakoa adierazten du:

- Taldean umeak bakarrik dabiltzanean euren arteko erabilera jaitsi egin da.
- Umeak nagusiekin doazenean euren erabilera goraka doa.

Bataren igoera bestearen jaitsierarekin konpentsatzen da.

Nola interpretatu hori? Pentsatzekoa da ume txikienak ibiliko direla kalean nagusiekin eta nagusi-txoagoak (8-9 urtez gorakoak, 2011n 5-9 urte zutenak) izango direla, batez ere, nagusirik barik dabilzanak.

Goian adierazitako inflexio puntuekin bat egiten dute adinek: ume nagusiek (2011n 5-9 urte eta 2016an 10-14 zituztenak) 40-44 urtekoen seme-alabak dira eta gaztetxoagoak guraso gazteagoenak.

Inflexio puntu horren eragile nagusia 1970eko hamarkadan indarra hartu zuen euskarazko irakas-kuntza izan zen: 1971n sortu zen Aranzadi ikastola eta dozena bat urtetan bertako ikasle kopurua (eta, beraz, euskaraz ikasten zuen ikasle-kopurua) %50 ingurura iritsi zen. Gero, 80ko eta 90eko hamarkadan euskarazko irakaskuntza ikastetxe eta ikasle guztietara orokortu zen.

Planera begira kontuan hartzekoak.

Pentsatzekoa da ume txikienetan eta beren gurasoetan dagoen bilakaera positiboa trasladatu beharko litzatekeela hurrengo urte hauetan 9-14 urtekoetara eta tarte horretan ere erabilerak gora egin beharko lukeela. Baina ondo zaindu eta elikatu beharreko kontua izango da.

Planean garrantzi handieneko multzoak izango dira bi horiek: ume gazteenak eta euren gurasoak. Apustua izango da nola lortu guraso gazteen belaunaldi berri hori izatea biziberritzearen motor.

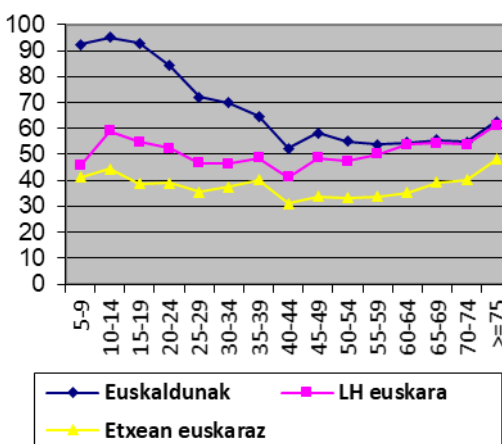
Era berean, ikusi beharko da ea nola indar litekeen gaur egun gazteetan ezaugarri demolinguistiko kaxkarrenak dituen 9-14 urteko multzo hori.

3.3. Gaitasunaren eta lehen hizkuntzaren eta etxeko erabileraren arteko jauzia haur eta gazteetan.

Alboko grafikak erakusten digun fenomeno nagusietako bat honakoa da: haur eta gazte ia guztiak dira euskaldunak baina lehen hizkuntza euskara hutsa izan dutenak erdia pasatxo baino ez dira eta etxean euskara soilik erabiltzen dutenak %40 inguru. Zaharretan, aldiz, euskaldun guztiek zuten lehen hizkuntza euskara.

Horrek eragin nabarmena du kaleko erabileran ere, lehen hizkuntza euskara izatea baita euskaraz errazago egiteko faktore nagusia.

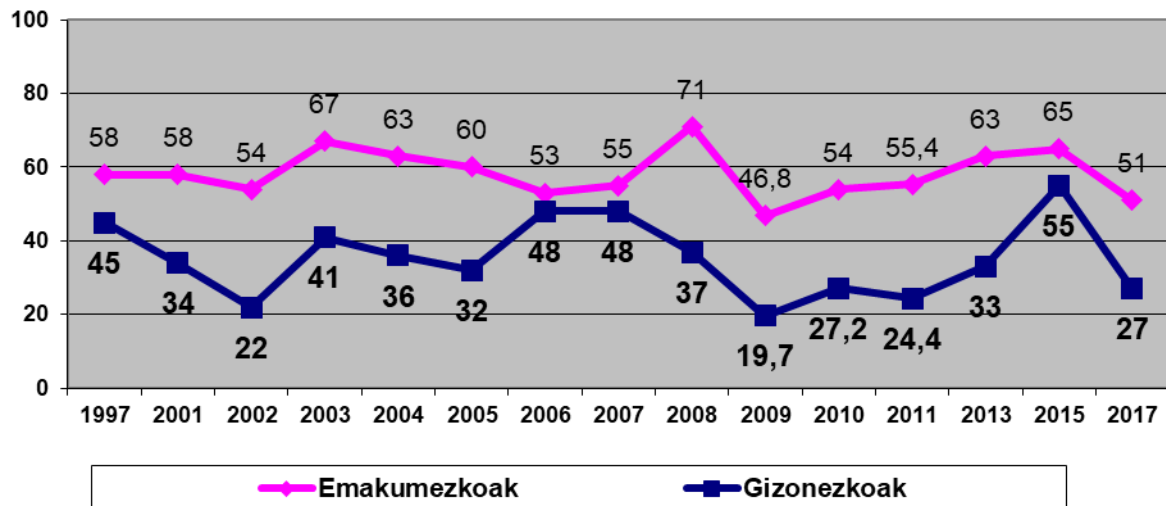
Bestalde, horrek esan nahi du haur eta gazte horiek eskola dutela euskararen erabilgune nagusi eta eskolaz kanpoko munduarekin osatu ezik, ez direla iritsiko euskarazko gaitasun egoki batera.

3.4. Kaleko erabileran, generoaren arabera datuak: mutil gazteen erabilera apala. Neurketak egiten direnetik praktikan urte guztietan, emakumezkoek erabilera handiagoa azaltzen dute

gizonezkoek baino. Batzuetan 2-3 punturen aldearekin baina baita beste batzuetan 8-10ekoarekin ere.

Baina alde hori ez da berdina adin-tarte guztietan: zaharretan ez da apenas alderik; helduetan ere ez handia (3-6 puntu ingurukoa); umeetan 10 puntu ingurukoa izaten da eta alderik handiena gazteetan agertzen da.

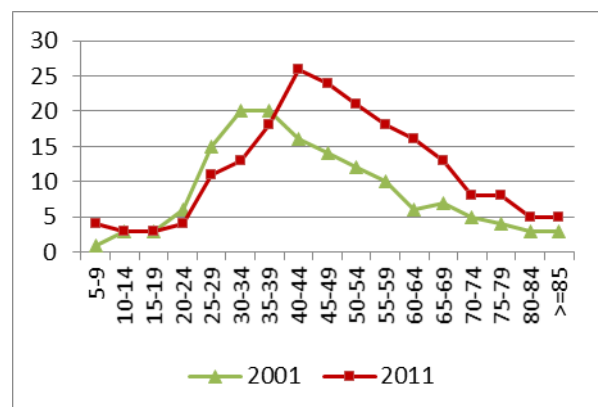
Horixe da, gainera, neurketak urte gehienetan azaltzen duen daturik kezagarrienetako bat: adin-tarte honetako mutilen erabilera baxua, hainbat urtez helduena baino bajuagoa izan dena.

Planerako kontuan hartzekoak:

Ez da erraza asmatzen zerk eragiten duen mutil gazteen erabilera hain baxua izatea, neskena baino 20-25 puntu bajuagoa. Faktore bat bada eskolaz kanpoko mundua erdaldunagoa izatea. Zer beste? Une honetako ahulgune nagusietako bat da eta heldu beharrekoa.

3.5. Elebidun hartzaileak multzo zabala adin-tarte batzuetan.

25-64 urte bitartekoak %19 elebidun hartzaileak dira euskaraz hitz egiteko zailtasunak dituztenak baina ulertzen dutenak; adin-tarte guztiak kontuan hartuta, berriz, 2800 bat dira.

Elebidun hartzaileak 2001-2011.

Planerako kontuan hartzekoak.

Euskaraldia programa. Belarriprest izateko hautagai multzo handia.

